

Universul

literar

Anul XLV Nr. 8
17 Februarie 1929
5 Lei

DIMITRIE BOLINTINEANU

C t î t o r î i

DIMITRIE BOLINTINEANU (1819—1929)

PAUL I. PAPADOPOL

Nu cred lipsită de interes amintirea câtorva date: 110 ani dela nașterea lui Bolintineanu; 56 dela moartea sa; 72 dela publicarea primei colecțiuni și 76 dela a primei bucați....

Iată câteva date care ne-ar dovedi că Bolintineanu aparține mai mult celor dintâi manifestări de literatură națională, acelor timpuri când, vorba lui Gr. Alexandrescu:

*... noi trebuie să formăm
Să dai un aer, un ton, limbii în care
lucrăm;
Pe nevătute cărări loc de trecut să găsim
Și nelucrate câmpii de ghimpi să le
curățim (1)*

Natural că, născută, în astfel de împrejurări, nededate cu poezia, opera lui Bolintineanu va suferi de toate defectuoșitățile timpului. De-aici caracterile ei principale și mai cu seamă:

1. exprimarea greoaie. Să se țină însă socoteala: mult mai puțin greoaie decât a lui Gr. Alexandrescu, contimporanul său (1812—1885) până la al cărui fond de inspirație D. Bolintineanu (și desigur nici măcar marele Alecsandri, deosemeni contemporan (1819—1890) — nu va putea ajunge. Aceasta în favoarea lui Gr. Alexandrescu. Nu tot așa vor sta lucrurile ca formă: Deastădată ordinea ar fi alta: Gr. Alexandrescu, Bolintineanu și, foarte aproape de aceasta, Alecsandri. Aceasta vrea să spună că, în această privință, Bolintineanu e departe de a fi ceea ce se numește un inițiator. Și aceasta pentru că forma sa e aproape desăvârșită: limba este naturală, corectă și oarecum neașeză, stilul e, în bună măsură, figurat, iar simetria, armonia mecanică este atât de perfectă, încât cei peste 70 de ani cari au trecut peste ea n'au avut aproape ce să-i adauge. Este oare un secret că Bolintineanu și Alecsandri sunt dascălii de simetrie ai tuturor versificatorilor cari s'au perindat în scrisul românesc. Toți cari i-au urmat au trebuit sau să adopte armonia lor sau să cadă în erezie și nu sânt cunoscute numele unor poeți în viață ale căror stihuri aduc, aidoma cu acelea ale lui Bolintineanu.

Așa dar un prim merit al lui, Bolintineanu: forma — limbă, stil, simetrie — perfectă. Și când zic simetrie mă gândesc la versurile lungi și pretențioase care nu mai au nimic comun (deși la Alecsandri, în primele culegeri, lucrurile se vor petrece astfel) cu versificația primitivă, amorfă, abruptă și monotona, poporană. Mă gândesc la strofele variate și oarecum noi din „Macedonele”, mă gândesc la armonia multiplă din acea poemă „Mihnea și baba” care continuă să rămâne necunoscută, mă gândesc în fine la muzicalitatea revelatoare din: „O fată tânără pe patul morții” în

care amphibrachul își găsește o primă reușită, realizare:

Ca ră-bul ce cânt-tă a-măr în ro-bi-e

În astfel de împrejurări se va nega oare frumusețea unei strofe ca:

Să moară bătrânul ce fruntea înclină
Ce plânge trecutul de ani obosit,
Să moară și robul ce'n lanțuri suspină,
Să moară tot omul cu suflet zdrobit.

Că acestea toate constituiesc un mare merit, poate cel mai mare, pentru Bolintineanu — e neluodinos. Principalul e că el, cunoscând bine pe poeții francezi romantici, cu cari se înrudește de atâtea ori (și, uneori, în raporturi de adevarată filiație) el, odată și deopotrivă, cu Alecsandri, fără să poată fi situat, din acest unic punct de vedere, mai prejos de acesta, dă limbii încă primitive românești nu numai cele dintâi tipare simetrice, dar dintre cele definitive.

2. La acest prim (și primordial) merit se pot adăuga atâtea alte caracteristici și — imediat — caracteristică tipic romantică a operei sale. Este — după cum am spus — una din notele timpului și nu se va putea nega că Bolintineanu ar fi fost contemporan cu Bălcescu, Alecsandri, Alecu Russu, etc. — în nota comună cărora se dezvoltă talentul său. Nimic nenatural, desigur: și cultura pe care și-o făcuseră, cași atmosfera sufletească a timpului în care trăiau nu-i putea îndruma altfel. Să mai adaug oare caracterul general al literaturii europene pe atunci sau să insist asupra împrejurărilor speciale, social-naționale, în care se găsea neantul nostru, pedeparte fărâmițat, pedealta silit să se dușmănească și lipsit de libertate? Iată atâtea cauze care explică de ce, și în opera lui Bolintineanu, cunoscătorii pot ușor identifica ecouri din: Lamartine, Chateaubriand, Chénier, dar mai ales din indeobște răsfațatul acestor timpuri, șeful școlii, V. Hugo.

Dar și aici o precizare: Bolintineanu este departe de a fi ceea ce se numește un imitator. Mai mult, chiar decât Alecsandri, în unele opere, el nu se lasă condus de modelele sale din care se mulțumește să imprumute numai, pedeparte, atmosfera generală romantică (subiectivismul, predilecția pentru anumite motive, tonul declamator), pedealta: foarte puține (și mai mult, formale) puncte de orientare.

Deaici opera lui Bolintineanu apare ca perfect originală: el brodează de predilecție, numai motive românești pe canava atmosfera romantică. Este, dacă vreți, un localizator al acestei, atmosfere. Pus alături de Alecsandri, Bolintineanu va fi pene drept desconsiderat: la cel dintâiu, uneori, modelul e mai evident, fără să insist prea mult asupra imaginației care, la Bolintineanu, e mai naturală, mai realistă, mai puțin sonoră.

Imagini baroce, puțin stilizate și rău îndrumate la Bolintineanu vom întâlni mai rar. Defectuoșitatea lui principală

este distonanța dintre cele 2 prezentări ale personajilor: cea directă, dată intuitiv sau prin descriere, și cea indirectă, rezultată, din felul lor de a se manifesta.

Și o a doua care explică aparenta superioritate (în imaginație) față de Alecsandri. De fapt, Bolintineanu e mai aproape de proză și, n'as minți, dacă așa preciza: de proza cu aer cronicăresc. O proză destul de sănătoasă care, pe locuri, capătă, în mod cu totul nesilit, ușoara întorsătură a unui epitet (de cele mai multe ori, dacă nu elementar, mai totdeauna, ornantic) a unei comparații uni sau — rar de tot — a unei metafore.

Acestei frici native de luxul tropilor se datorește și ponderanța imaginativă a lui Bolintineanu care — în schimb — il apropie de proză.

Sunt cele două defecte principale care i-au atras anatema istoriei și criticii literare. Interesant e că această atmosferă favorabilă, s'a generalizat pătrunzând, în cele din urmă, chiar în programele oficiale ale școlilor secundare: urmașii vedeau în Bolintineanu nu un element periculos, dar numai indignus. Și astfel, după multă chibzuială și destulă socotință, Bolintineanu a fost lăsat numai normaliştilor, și, ici-colo, la discreția câtorva autori romantici, de manuale de curs primar sau gimnazial. Și totuși o cunoaștere mai de aproape a lui Bolintineanu este absolut necesară. Ea s'ar putea face printr-o scurtă caracterizare bio-bibliografico-literară și prin cunoașterea unor fragmente din opera lui.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât această operă continuă să aibă și o valoare intrinsecă și alta extrinsecă și o a treia educativă. Imi aduc aminte de primele vorbe cu care N. Bălcescu deschidea, la 1845, primul număr al „Magazinului istoric pentru Dacia”:

„Românii au trebuință astăzi să se întemeieze în patriotism și în curaj și să câștige statornicie în caracter...”

Aceasta la 1845. Să nu aibă oare și astăzi Românii, după aproape 80 de ani, nevoie de aceleași calități și în special de patriotism?

Și cum la aceasta nu se poate ajunge decât printr-o bună și „îndestul răspândită” istorie națională — se poate ușor deduce de cât de mare folos este chiar opera istorică (singura mai cunoscută și destul de defăimată) a lui Bolintineanu. Căderea, analiză și pătrunderea ei, memorarea ei chiar, ar putea contribui cu succes la limpezirea atmosferei sufletești, prin confirmarea posibilităților patriotice și destrămarea inimugurilor internaționaliste.

Și adaug că posteritatea, reducând aici, activitatea literară a lui Bolintineanu, a fost și mai nedreaptă, față de acest înaintaș care, chiar ca poet, s'a manifestat, poate: cu mai mult succes în atât de puțin cunoscute: „Macedonele”, și „Flori ale Bosforului”, și a încer-

1) „Epistola către Voltaire”.

... să îmbrățișeze, de fapt : să întemeieze, epopeea și... drama istorică.

și în afară de poezie, iată-l pe Bolintineanu ca :

2. ziarist conducând ziare ca : Poporul Suveran, Junimea română, Dâmbovița sau colaborând la altele (Reforma, Trompeta Carpaților, etc).

3. scriitor politic-social în limba franceză sau română ;

4. prozator (istoric, excursionist). Nu trebuie trecute cu vederea mai ales, călătoriile sale : în Palestina și Egipt, în Moldova. Pe Dunăre și în Bulgaria, la Râncani din Macedonia și Muntele Atos, în Asia Mică) ;

5. ca romancier (Elena, Manoil) ;

6. ca traducător (traduce în versuri „Cântarea României” apoi „Mizerabilii” de V. Hugo.

Tată din ce cauză, încheind, laud și inițiativa „Universului literar” de a-și fi adus aminte de acest muncitor pe ogoșul scrisului românesc, atât de nedreptățit de o posteritate pe care el — cu tot

dezinteresul — a hrănit-o și, odată cu ea, gestul legiuitorului care, în noua ordonare programatică, a redat lui Bolintineanu locul pe care îl merită în sfera preocupărilor literare ale tineretului nostru și așa destul de expus tuturor tentaculelor de distrugere morală. Reîntoarcerea lui Bolintineanu este o dreaptă

răspundere a stăruinței lui complexe, dar și afirmarea necesității de a-l cunoaște și cultiva mai ales astăzi, în această deordine ideologic-sentimentală. Cât de departe aceia cari ar vedea în el un învechit, le vom răspunde cu reflecția poetului.

Toate-s vechi și nouă toate — și cu adevărat că : sinceritatea și idealismul nu pot fi niciodată vechi.

PAUL I. PAPADOPOL.

adevarate

Eminescu despre...

... un pat alb ca un linteoiu zace lăbăda murindă,

Zace palida vergină, cu lungi gene, voce blândă :

Viața-i fu o primăvară, moartea-o părere de rău ;

dar poetul ei cel tânăr o privia cu îmbătare.

Și din lăcră ougeau note, și din ochi lacrimi amare

și astfel Bolintineanu începu cântecul său.

Ellade despre...

... cunosc frumusețile poeziei, acea

sență și lină cadentare, acel repaos

rezultat al semistihului, acele expresii

și asemănări răpitoare ce întineresc

limba, cât, pe lângă acestea, după drep-

ta mai cer o limbă, de la poet, pot ju-

leca versurile d-ului Bolintineanu, acest

une necunoscut încă ca floricelele îm-

presurată în mijlocul unei leze, a-i sa-

ta talentul și a aștepta de la dânsul

opere demne de un secol mai ferice”.

N. Iorga despre...

... cu încredere, cu o bogăție de cuvinte

abstracte și cu o ușurință de vers, fără

peche, fără idei însă, fără sinceritate

de simțire, fără puțină de concentrare, de mănguire, de alegere, de autocritică, naiv, ecou sonor, se înfățișează Tache Bolintineanu...

G. Sion despre boala lui...

Dar coardele prea mult întinse ale acestei harpe spaște au trebuit să se rupă și ele. Bolintineanu în cei din urmă doi ani ai vieții sale ajunsese într-o stare din cele mai dureroase: dureroasă nu pentru sine, căci el nu mai simțea nimic, dar pentru acei ce-l vedeau, pentru acei ce-l iubiau, pentru acei ce adorau talentul său.

Însăși familia amicului, intim, Al. Zane, în a cărui casă ședea de mai mulți ani, nu mai putu să-l țină ; căci în adevăr devenise o sarcină nesuferită, care avea necesitate de îngrijiri de spital.

Rudele, amicii interveniră spre a-l interna în ospiciul dela Pantelimon.

sfârșitul

Lampa vieții lui nu întârzie de a se stinge. La 20 Aug. 1873, Bolintineanu muri la Pantelimon, la 7 ore și jumătate. A doua zi corpul lui fu adus în Capitală la biserica Sfântului George. Acolo puțini amici merseră și-i, dețeră sărutarea cea din urmă și apoi rudele îl transportară, în satul Bolintin, locul său natal, unde-l îngropară.

(Sion).

o caracterizare

Bolintineanu măgulit, laudat, respectat de toată lumea, necriticat de nimeni, îngâmfat poate de talentul său, ajunsese a se crede geniu incomparabil al României și nu suferia nicio discuțiune asupra ideilor sale.

(Sion).

din prefața poeziilor de la 1847

...inspirații tinere și melancolice, dar puțin solide și încă mai puțin a fi primate ca niște opere de care avem trebuință în acest timp, când naționalitatea română se deșteaptă ca o auroră după o lungă noapte; inspirații... ale copilăriei la care acum țin foarte puțin și pe care nu le-aș fi reproduș fără îndemnul prietenilor mei:

De aceia orice critică ar fi de prisos.

NOTE BIC-BIBLIOGRAFICE

Născut, la 1819, în Bolintinul din Vale, Bolintineanu (macedonean după tată) capătă primele cunoștințe, abia la 10 ani. Se desăvârșește la Colțea și la Sf. Sava.

La 1845 este trimis ca bursier al „Asociației literare” la Paris.

Ocupă diferite slujbe până la acea de

ministru (externe, culte și instrucțiune publică).

Călătorește foarte mult.

Ia parte la revoluție și suferă toate rigorile ei.

Moare, de o boală rea, în spitalul Pantelimon, la 1873, și e îngropat în satul său natal.

Scrieri:

a) **poezii:** Colecție din... Buc. 1847; Cântece și plângeri. Iași 1852; Poezii vechi și nouă Buc. 1855; Legende sau basme originale în versuri. Buc. 1858; Melodii române. Buc. 1858; Legende noi. Buc. 1862; Poezii... două vol. Buc. 1865; Poezii din tinerețe. Buc. 1869; Plângeri-le României. Buc. 1870; Ed. generală (2 vol.) : Buc. 1877.

b) **epice:** Manoil. Iași 1855; Elena. Buc. 1862; Conrad, poemă în 4 cânturi. Buc. 1867; Trajanida, poemă eroică. Buc. 1869—70.

c) **dramtice:** Ștefan Vodă cel berbant, dramă în 4 acte. Buc. 1867; Alexandru Lăpușnănu, După bătălia dela Călugăreni, drame în 3 acte. Buc. 1868; Ștefan George Vodă, dramă 5 acte. Buc. 1868; Mărirea șiuciderea lui Mihail; Despot Vodă; Mihnea Vodă care-și taie boerli; Postelnicul Constantin Cantacuzino; Brâncovenii și Cantacuzinii; Sorin. Buc. 1868;

d) **satirice:** Nemesis. Buc. 1861; Eumenidele. Buc. 1866; Ielele, grame și epigrame politice. Buc. 1869; Menadele, 1870.

e) **istorice:** Bătăliile Românilor. Buc. 1859; Viața lui Mihail-Viteazul. Buc. 1863; Id. lui Ștefan cel Mare. Buc. 1862—63; Id. a lui Vlad Tepeș și Mircea cel bătrân. Buc. 1863; Id. a Domnitorului Principatelor unite la Constantinopol. Buc. 1860; Domnii reglementari... Buc. 1869; Viața lui Cuza. Buc. 1869; Viața lui Traian August. Buc. 1869; Cartea poporului român. Buc. 1869., etc., etc.

P. I. P.

P O E Z I E

VICTOR EFTIMIU

CANTECELE MELE

*Cântecele mele au plecat pe mare
La un loc cu emigranții de la noi
Calmfir de-acasă printre foi,
Printre haine busuioc și iarbă mare
Țară nouă, lume bună, alte stele...
Au plecat pe mare cântecele mele!*

*Am închis în ele plâns și dor de ducă
Smulgeri din pământul ce le dete sbor...
Cine-o să le cânte? Cui să-i fie dor?*

*Lacrima ce pică cine-o mai usucă?
Țărături nouă, grijă nouă, altă inimă aproape...
Cântecele mele au plecat pe ape!...*

*Val de-a rostogolul și din val în val
Betere de lună, — aceeași, de-acasă...
Frunți îngândurate în palme se lasă
Un bătrân încearcă doină din caval,
Șuer de uzină departe-i răspunde...
Cântecele mele au murit pe unde...*

FANTEZIE

*Luceafărul de sus,
Mi-a spus o taină mare;
Luceafărul de sus,
De câte-ori răsare,
Imi spune câte una;
A-ți auzit-o oare?*

*N'o știe decât luna
Ce lunecă, nebuna!
Prin jurul său, mereu:
Și n'o știu decât eu.
A-ți auzit-o oare?*

*Luceafărul de sus,
Alunecând, bezmetic,
Pe holta de safir,
Intr'un avânt frenetic,
Aflata-ți, ce mi-a spus,
Zvârlind un trandafir?*

ARTUR ENAȘESCU

TRAGEDIE

*Din înălțimea munților sălbateci și pleșuvi, o stâncă ce
ca amintirea, s'a prăvălit în vale pe un țințirim de frun
strivind sub greutate un cuib sărman de iubire, tăcut și*

*Isvoarele pitite în umbre nepătrunse, dintr'o rețea în
și de molifși, au plâns în amurgire cu stropi mari de d
pe albul pur al pietrelor, vorovind credință nouă.*

*O pasăre de pradă, desprinsă din ruine, țipând ca o să
svârlită de arcași, a sfâșiat văzduhul și s'a pierdut
în zare, lăsând în urmă o undă de dureros prohod...*

FOCIONI MICHAEL

CÂNTEC DE BEȚIE

(RONDEL)

*Măi crâșmare, măi crâșmare,
Îți spusei de-atâtea ori,
Să-mi dai vin ce-ți da fiori
Ca și'n tăia sărutare...*

*Sau ca'nținsul blând de mare,
Pentru cei ce pleacă'n zori,
Măi crâșmare, măi crâșmare,
Îți spusei de-atâtea ori.*

*Să-mi dai vin deacelu care,
Fierbe ca în zăcători,
Când cu ochii visători
Leneș, l'oiu vărsa'n pahare
Măi crâșmare, măi crâșmare...*

G. NEDELEA

SPOVEDANIE

*Sufletul meu,
drumeț pribeag
Colindător prin mrejele vieții
a adăstat o clipă, lângă un liman.
Inchis în trupu-mi slab,
Încovoiat ca un toiag de vreme și de bă
Mi-a vrut să-mi fugă
Și să se ascundă 'n apa cristalină
Care trona imens în față
Ca bucuria de viață
a unei revederi întârziate.
Și trupul a cedat, în drumul soartei,
Iluziile desirate
ale aceluia care voia, în apa lină
Să regească liniște și fericire
S'au lins acolo neetșor
ca și viața 'n arbori, după o toamnă mol
și urită...*

NUMA CARTL

DOUĂ CUCUVELE CU DOUĂ JUNGHIURI

SARMANUL KLOPȘTOCK

Petcu Oprîșor duce în spinarea lui de optzeci de ani, două mari necazuri.

Umil, cu caii — n'are omu parte de cai și pace; i-a schimbat ca pe măsele și tot n'a brodit-o — toți i-au ieșit niște gloabe: oca — altul cu gineris-o Mitică, fost plutonier în escorta regală, fost comptabil la cofetăria „Resurrection”, fost agent la pescării, fost expert la Banca Sfinșii Trei Erarhi, fost intendent al așezămintelor princiare „Stoilov” și în sfârșit, actualmente destituit din administrațiunea călărilor „Feierstein” pentru insubordonată față de superiorii imediat erarici.

Petcu Oprîșor n'are nici o meserie, care să-i asigure întreținerea, iar schimbul de cai îi căsunează destulă teavatură și totulă zadarnică cheltuială!

Are în Tânganul un pământ, o ghimirlă de culcuș și un taur.

Pământul, dat în parte, îi ține zilele și bruma ce-i aduce recolta, — în ghimirlă își adăpostește oasele și bătrânețea, iar taurul, decorat de Stat la o expoziție de comute, în Brezoaia, pentru terribila lui proveniență, îi asigură cu prășia, un venit de nimica toată, cu care acoperă alte găuri, afară de îmbrucătura lui și a straielor dărăpănate de pe el.

Dar oricum, în izolarea în care își are gospodăria, o gloabă de cai tot îi trebuie lui Petcu Oprîșor, pentru legătura cu restul nevoilor din afară de cele din jurul casei.

Așa de pildă, trebuie să mai dea câte o călărită în Curcudeni ca să mai afle știri, uneori rele, dela Drăgușina, fata mare, căută cu alai după Găju, notaru. Deci iată că trebuie cal. În Ogrezani, Petcu Oprîșor trebuie să se repeadă din când în când cu câte o cămașă spălată și cu câte un fișic de parale pentru Mândricel, copilul de mijloc, care lucrează ca tâmplar cu ziua la reparația unui parapet de peste Argeș, în Coasta Crevediei, între cimitir și abator. Deci iar se ivește și aci trebuința calului. La târg la oraș, fără cal nu are cum să o cîrmească, cale de optsprezece poște, pentru proviziile pe care Petcu Oprîșor nu le poate găsi la Ghițoi, lângă drum din Tânganu și în ferestrele căruța sticlesc doar rachiuri colorate cu oțet și metaluri și covrigi mâncați de bobolani. Deci iar cal. În sfârșit, Petcu Oprîșor mai are de făcut un drum ceva mai lung la fabrica de chibrituri „Belvedere” să vadă pe Lenuța, prăslea între copii, učenică în atelierelor Regiei, pentru să-l lăsa o vorbă bună, un coș cu mezeluri și o bluză spălată, în locul celei din cursul săptămănei, ferfenițită la masa mare de lucru. Și pentru plimbarea asta, iar trebuie cal!

De aceea toată grija din urmă a lui Petcu Oprîșor, a fost pentru o căpătuială cu un cal de fond!

A cumpărat, a vândut, a schimbat, iar a cumpărat, iar a schimbat și iar a vândut, până să dea omul de un cal mai adevărat și de așa ceva tot n'a dat! I-a cercetat și mai pe departe de Tânganu, a mers în Răureni, a mers la Rucăr, a mers omul și în Basarabia, a trecut și nunții, spre Lugoj, și de cal bun n'a fost chip să dea! Nutrețul scumpindu-se, luna creșcătoare de vite d'alde d'astea, a început să se cotorosească de ele și așa se

explică că, în băătătură le-au rămas numai gloabele. Gloabele bolnave nu se hrănesc. Se ofilesc, se sting pe picioare și mor de tignafes. Negustorimea le știe meteahna, și cei mai mulți neputând-o scoate la vâpsea cu asemenea dambale, le dă pe gratis la câte-un țigan fierar, pentru piele, iar hoitul îl aruncă în porumbi și peste care se năpustesc puii de lup.

În ajunul târgului, pe cei câțiva mai cu înfățișare, îi scoot afară din coșare, îi mângâie, îi fătesc, îi țesală, îi îndoaie cu buruiană ca să le umfle burtă în chip de îngrășământ și le schimbă caelele dela copii, petru ca potcovitul să pară mai proaspăt. Amatorul, cum spre exemplu ar fi Petcu Oprîșor, care nu e geamhaș de meserie și care își caută un cal pentru trebuințele gospodăriei lui, îl cumpără la brodeală. Acasă, burta calului care a scăzut pe drum, se lipește de coaste. Părul, de vită bolnavă, se ciufulește dărz în sus, mărind slăbiciunea din coaste. Potcovale vechi, hărjite în tăcăneala loviturilor, se înjumătățesc și cad. În sfârșit, gloaba ajunsă în băătătură, meteahna nu întăriez să se și ivească în chiar după amiază zilei cumpărături.

Așa i s'a întâmplat dearândul, la fel și lui Petcu Oprîșor! I-a cumpărat pe brodite cu preț gras și apoi i-a dat pe fugă, pe nimica toată, la foarte scurta vreme dela data târgului, numai să n'ajungă care cumva să-l vândă de viu, pentru piele, la vre-un potcovar-hingher, amator de mortăciuni, pe câteva parale de răs, afară de hoit!

Și așa, când îl cauți pe Petcu Oprîșor, îl găsești fără cal, sau, în cel mai bun caz, cu o gloabă, ori pentru vândut, ori pentru dat tătarilor, să-l infulce drept mâncare!

Acum în urmă, Petcu Oprîșor se găsește în curte cu un murg lingav, găligan, soldiu umflat burduf în coaste și abătut ca după zăcere.

De neam n'ar fi rău, dar gloaba are ceva așa în el, care parcă îl roade la inimă. De mâncat, mănâncă cât zece, — o livadă întreagă și numai el singur soarbe un puț întreg de apă și totuși, curios, hrana tot nu se prinde de el, ca și cum s'ar lipi de zid. La picioare n'are nici o urmă de racină, dar mersul e mereu în cumpănă. Face doi-trei pași, se oprește lălu în drum, se uită prelung și clăpăug împrejur, oftează din adâncul matelor, tușește ascuns și se urnește din loc în papănoage, ca o mămăligă pripăită pe niște rotile schiloade.

Îl cheamă Mișu.

Când l-a cumpărat, acum în urmă dela târg din Făurei, nu prea părea așa de dărăpănat. A venit spre cunte sprinten, cu urechile ciulite în zare, cu nările refrante și pline de foc, priponit de loțrarul briștii, în fundul căreia plângea, cu ochii holbați spre el, un malac.

Și Mișu îl îmbărbăta, sărutându-i din când în când, botul umed, rece și argăsit. Acasă însă Mișu s'a poticnit.

Vânju, rândușul, l-a cuprins întreg în toată privirea lui de hoț de cai, l-a ciocănit în pântec ca pe un pepene și tră-

gându-și căciula pe nas, a mormăit a pagubă, între picioarele scâlămbăiate ale lui Mișu: *hemfizem!*

Petcu Oprîșor nu a înțeles diagnoza, dar a clătinat și el din cap, tot a pagubă: — Ce-i facem Vânjule?

— Să trec la târg, la veterinar și dacă nu i-om găsi leacul, la Obor cu el până nu ne moare în ochi!

Vânju s'a întors seara călare pe Mișu și cu o tinichea de unsoare. A descălecat, a mestecat unsoarea și a spoit cu ea pe Mișu din cap până în copii. Noaptea, când s'a dus Vânju în grajd cu lampa, Mișu se umfla ca o budincă. Până în revărsat, gloabei nu-i mai trebuia mult ca să plesnească!

— Ce-i făcuși Vânjule?

— Îl bag în Argeș, îl curăț de unsoare și o zbughesc la târg, că tot e zi de Obor!

— „Da de unde Dumnezeu, mai veni și potopul ăsta de umflătură?”

— „Uite să vezi: fără să bag de seamă, am apucat pe întuneric de l-am uns în grabă, cu șomoigul de catran cu care ung osiile!”

— „Și acum?”

— „Acum iaca, s'a argăsit!”

— „Moare?”

— „Tot apuc să-l mărit până nu moare — plec acuș la târg cu el!”

— „Pleacă Vânjule, dar cu ocazia asta, ia-mi și pe Mitică de pe cap, mă scapi de două gloabe dintr'odată!”

— „Îl iau boierule!”

Mitică Costacopol e ginerile lui Petcu Oprîșor.

Ține în căsătorie pe Lenuța, crema fetelor din Tânganu, la oraș la București, unde a ocupat fel de fel de slujbe, dar în cari nu prea a făcut mulți purici. Le-a schimbat pe toate, rând pe rând, până să-și brodească un biurou, în care să-și etaleze țafna, pe care nimenea nu i-o înghiița, ca și pe caii lui Petcu Oprîșor!

Acum Mitică Costacopol s'a brodit să nu mai aibă nici un fel de slujbă ca și Petcu Oprîșor, cal. L-a dat pur și simplu afară, ca pe un gunoi pe fărăș din „Banca Curioasa Paraschiva” pentru o expertiză trasă de păr, în favoarea unui acționar, care îi promisese un „cadou”! Consiliul de administrație a mirosit chestia și la ultima adunare s'a semnat îndepărtarea din serviciu a lui Mitică Costacopol dela contenciosul contabilității și al expertizelor.

Acasă nu are ce face.

Proprietarul îi bate în toate diminețile în ușă, agentul dela percepție ațdorna, *jurnalistul* așisderea, iar conductorul de la uzina de apă i-a întors cheia în rubinet.

Așa fiind, Mitică Costacopol și-a luat bocceaua „Manualul de contabilitate dublă” și patofonul „Ortensia” și a căzut în spate, cu nevastă cu tot, lui Petcu Oprîșor, în Tânganu!

Dar în Tânganu, Mitică și cu Lenuța Costacopol nu îndurară mai puțin ca la oraș!

Cu drept cuvânt, Petcu Oprîșor se văita ca din gură de șarpe, de scăpăciunea care îl cotorose, trimițându-și ginerile la tramvai, iar fata, la spălatul cu ziua!

I N S U L T A

VALERIU MARDARE

Așa era întotdeauna: spre sfârșitul lunii lucrările se aglomerau. Și ca să le poată dovedi, domnul Lazarache, arhivar și registrator la Cadastru, trebuia să lucreze peste ore.

Cândva făcuse un raport, arătând situația și cerând un copist ajutor. Șeful i-a dat dreptate și promisiuni. De ajutor a uitat însă. Și domnul Lazarache, conștiincios dar lăsător din fire, a rămas să poarte singur mai departe răspunderea biroului.

În seara asta sfârși lucrul abia la zece. Porni pe jos spre casă, străbătând alene drumul obișnuit, în capătul căruia găsea, după o zi de muncă, răsplata binemeritată a odihnei.

Ca să nu i se pară drumul prea lung, nici nu se gândea la el: mergea cuprins de o moleșeală plăcută, lăsându-se în voia picioarelor ce se învățaseră cu această cursă cotidiană ca un cal de poștaș.

Când ajunsese în bulevard se opri o clipă pe marginea trotuarului și privi în sus și în jos dealungul străzii: n'ar fi suferit să-i tulbure cumva somnolența vr'un automobil sau vre-o trăsură.

Pustiu.

Dar tocmai când gândi că poate să-l traverseze în voie, auzi deodată spre deal un murmur ciudat, asemănător bâzâitului unui roi de albine într-o zi de primăvară. Două puncte de lumină se iviră chiar atunci de după un colț și coborau grabnic la vale.

Domnul Lazarache își trase piciorul la loc pe trotuar și urmări apropierea mașinii. Apoi, măsurând din ochi lățimea

străzii, chibzui că avea încă destul timp să treacă de cealaltă parte.

Dar abia ajunsese la jumătatea drumului și claxonul mașinii tipă nervos și amenințător. Cei doi ochi palizi clipiră repede, speriați parcă, ș'apoi străluciră orbitor, așternând dealungul străzii două fășii neastâmpărate de borangic străveziu...

— Ei, drăcie! dar repede mai merge... — mormăi nemulțumit domnul Lazarache.

Ca să ajungă dincolo, acum ar fi trebuit să o ia la fugă, fiindcă automobilul, ținând dreapta, îi esia drept în față. Decât, însă, să se sdruncine fugind, se gândi că e mai bine să-l aștepte să treacă și pace bună...

Dar mașina, apropiindu-se, își mișcă mereu viteza. Pesemne că celor dinăuntru le apăruse într'un chip ciudat o privire necunoscutului în mijlocul străzii, căci domnul Lazarache se pomeni deodată cercetat de privirile neluminate a vre-o cinci bărbați. Aceștia însă, îndată ce îi descoperiră, în întuneric, înfățișarea de cetățean modest și cuviincios, își manifestară gălăgios deziluzia. Mașina schimbă furtunos și sbucni la drum ca o săgeată scăpată din arc, aruncând în urma ei un hohot de râs și înjurătura conducătorului, furios că se lăsase păcălit.

Domnul Lazarache percepu vag că fusese înjurat, dar în același timp îi veni să râdă închipuindu-și păcăleala tinerilor ce păreau cam băuți.

Departa se mai auzeau încă hohote de râs chefliu.

— Sunt veseli, băeții... petrec, spuse dumnealui, urmărind goșii și priviri pline de îngăduință. Apoi își continuă drumul, gând mulțumit că de-acum nu mai avea până acasă.

În curând văzu și lumina aprinsă una din ferestre. Cucoana Aglaia culcase: îl aștepta împletind la cu abat-jour verde.

Domnului Lazarache îi plăcu această dovadă de prietenie din tovarășei de viață. Și mulțumiri simțea el, văzând cum nevastă-sa lia prin mică atenție să-i îndulcească tratul și munca aspră, ar fi vrut să o strecoare și în sufletul femeii, aceea cucoana Aglaia, nu fără să își auzi bărbatul povestind prin ghițituri cine știe ce întâmplare mă de pe la birou, amintindu-se glumă mai veche și chiar lăudându-i de a găti.

Apoi, sfârșind de mâncat, domnul Lazarache trecu în cealaltă odaie să se culce, iar cucoana Aglaia rămase să gătească și să spele vasele.

Domnul Lazarache puse lumânări prinse pe măsuta de noapte și se datu să se culce, privind în pragul dragoste. Pe urmă se desbrăcă și duși tacticos hainele pe un scaun flă în luminare.

În clipa aceea îi trecu ca un fulger creier amintirea chefliilor întâi în bulevard. Goneau spre vre-o câțiva desigur... se gândi el. Dar înținzându-se satisfăcut în patul larg și moale, numai decât: oricum, tot mai bine

Dar familia Costacopol se făcea nizmăi, îndesând pe sub nas, porumb copt, pe după clăi, ocolind vâncărelile socrului.

Din când în când, Mitică Costacopol așigura vag pe Oprîșor cu o veche promisiune de a fi chemat într'un serviciu, solicitându-i, până atunci, ospitalitatea, cel puțin de ochii Lenutei!

Și Petcu Oprîșor ridica din umeri, plângându-se de recolta slabă a anului, de lipsa de provizii a trecutului, de molișă din păsări și de tevatura cu caii.

Relațiunile se încordară în scurtă vreme și cicrovăiala degeneră grabnic într'un scandal în toată regula — Petcu Oprîșor amenința cu isgonirea, — Mitică Costacopol cu divorțul!

Pe la uluci se și iviră ca din pământ, câțiva curioși, privind nedumeriți în bătaura pașnică a lui Petcu Oprîșor.

Într'un timp, Petcu Oprîșor înălță în dreptul lui Mitică Costacopol, o casma. Mitică i-o smulse repede, svârlind-o cu o înjurătură, în stuful de pe acoperișul pătutului.

Satisfis, Mitică Costacopol se hotărî să plece chiar în ziua scandalului, după o slujbă oarecare, oricât ar fi fost ea de umiltoare, amenințând totuși cu reînțoarcerea, într'un caz de nereușită.

Și Petcu Oprîșor intră în grajd, aranjând cu Vănju plecarea la târg a... AMBELOR GLOABE.

Lenuța se pierdu în livadă, făcându-se nevăzută, toată vremea lipsei lui Mitică cel prigonic.

Plecarea gloabelor s'a întâmplat noaptea, târziu, cu un faiton fără femeie, ca să nu se mai dea prilej de vorbit, gurilor-cască.

În bătaură a rămas numai o lumină, pentru un caz de accident în drum, ceea ce ar fi motivat înapoierea *cherevanului!*

Vănju s'a cocoțat cu Mitică Costacopol pe nutrețul din faiton, iar Mișu, șoldiu, în urmă, priponit de dricul faitonului. Ropotul s'a pierdut în întuneric și Petcu Oprîșor a rămas ațipit pe gânduri, sub lampa din bătaură, îndoios de isbândă.

S'a scurs o zi între stînsul lămpii și a-murg.

Petcu Oprîșor bătea enervat curtea în lung și în lat. Masă nu s'a pus. Lenuța tănjea în așteptarea slujbei lui Mitică, ca și Petcu Oprîșor, mărișul în obor a lui Mișu.

Spre inserat, undeva, într'o îndepărtare mare, o hărmălaie asurzitoare, sculă Tânganu în picioare. În capul liniei, un nor de praf se înălța în spuzeala învăpăiată a asfințitului. Globul de foc și de praf se sparse și din linia lui aprinsă, înainta spre uluca lui Petcu Oprîșor, în goană, Vănju, cocoțat la fel ca la plecare cu Mitică Costacopol pe nutrețul din faiton și cu Mișu șontorogul în urmă, priponit de aripa faitonului.

Petcu Oprîșor se ivi mut în poartă.

Vănju opri nișanos în dreptul lui, ridicând dintr'un ochiu și dintr'un umăr, spre Petcu Oprîșor, arătându-i *gloabele!*

— Da ce ispravă îmi făcuși măi Vănjule de te întorseși așa cum ai plecat. De

aia te-am trimis eu la târg pe tine, mai cu moț ce te găsești?

— „Ce să-i faci boierule? Ce să întreb? nu mă vezi în ce hal sunt?”

— „Hai, șume-mi cum a fost?”

— „Cu calul a fost așa că, dădu bine de urma mușterii. Mușterii învârtit, la sucit, l'a întors în lună lat, i-a intrat pe sub buștia, a eșit acolo, l'a tras de urechi și de nări, cânt la oase, i-a sucit copitele. L'a pat, l'a netezit m'a întreat și m'a trebat. La urmă, gata căzurăm pe Ce-i trăsni rumânului, tocmai că gata să puie bunii jos, să-mi ceară pui calul să dea o roată cu el, pui lui! Mișu de colo, nici gând să nească. I-am tras cu sete un bic pornit-o în trei picioare. Când să și pe al patrulea pe pământ, iar dau să mă întorc țanțos spre noi să-i arăt isprava, ia mușterii de nu e — intrase în pământ!”

— „Da cu Mitică? întrebă înloc Petcu Oprîșor, în timp ce Lenuța propia de ulucă, cu ochii înroșiți de și cu părul vâlvoi și plin de stropi vântică în care căzuse.

— „Și cu dom Mitică l'a fel ca calu! Calu cu meteabună — cantilenă chisă! Canci mușterii pentru Mișu, sirviciu pentru dom Mitică! Iacă Petcule... DOUA CUCUVELE CU JUNGHIURI, care de care mai goș. Mă întorseși și eu cu ele amândouă rât, că deiar în drum nu era să l'a

omului acasă la dânsul. Și rămase așa, cu ochii închiși, cu gândul suspendat, bucurându-se de repaos.

O vreme răsuflarea lui potolită se îngână ușurel cu tictacul deșteptătorului. Pe urmă domnul Lazarache întoarse capul atras de bătaile acelea uniforme: tic-tac, tic-tac... Ele îi sunau în ureche ca o muzică dulce, îndepărtată. Ascultându-le, simțea cum îl învăluie somnul. Dar încet încet cântecul ceasului se transformă într'un sgomot de fierării isbite între ele în goana unui tren: tica-taca, tica-taca...

Conștiința lui agoniza acum ca o flacără pe sfârșite. Inchipuirea stăruia însă. Și avu deodată senzația că se află în acceleratul ce-l ducea într-o noapte, cu vre-o doi ani în urmă, spre Folticenii Moldovei, orașul de origină al nevastă-sa. Crezu chiar că aude și fluieratul locomotivei, slab, pierdut... Pe urmă două trei felinare roșii, un peron pustiu, un hodorogit scurt și iarăși întineric și tăcănit de roate... Trecuseră printr-o gară mică. Dar locomotiva continua să fluere din ce în ce mai tare, mai ascuțit, mai nervos... ca o goarnă de automobil.

„Idiotule!“... îi strigase furiosul dela volan, în bulevard, injurându-l.

Amintirea acestei insulte îi rupse brusc firul gândurilor. Ba chiar începea să-l enerveze. Atunci se infundă în perne și și trase plapuma peste cap. Dar scena din bulevard îl urmări cu încăpățănare, sperindu-i somnul. Domnul Lazarache se împotrivi erotic, dar în cele din urmă ghimpii ei îl răsbiră.

Adică pentru ce m'au injurat? — se întrebă el plin de nervi.

Auzi, niște derbedei îl insultă și el se mulțumește să zâmbescă! Zâmbise fericit...

E atât de revoltat că nu le răspunsese nimic și nu încercase să se apere, încât o clipă îi trece prin minte să se îmbrace și să alerge în bulevard.

Își dă seama însă că acum e zadarnică furia lui și încearcă să se liniștească. A făcut fiindcă e om bun și neîbutor de scandaluri — își spune dânsul, fără convingere însă, căci în adâncul conștiinței gândește altfel: a tăcut fiindcă e fricos, a zâmbit din lașitate.

Ticdoșii!.., genu el, strivit de brutalitatea și limpezimea acestui adevăr. Și, injurându-i cum îi veni la îndemână, își mai potoli parca revolta și amărăciunea ce-i năpădise sufletul.

Îi părea rău însă că lucrul acesta nu-l făcuse chiar atunci când fusese injurat. Ar fi fost cu totul altceva să fi rămas bi-rutor pe teren. Da... Dar dacă derbedei îi opreau numai decât mașina și săreau să-l bată? Desigur, alți oameni nu primesc insultele cu indiferență. Și mai ales niște bețivi și netrebniici ca ăștia...

Prin trupul domnului Lazarache trecu un fior rece când se gândi la cele ce s'ar fi putut întâmpla. Fantezia sa însă nu-l lasă să sufere o nouă jignire. De aceia, când derbedei vin spre el, dânsul nu mai e funcționar la Cadastru, ci... agent al forței publice. Căci domnul Lazarache știe că această calitate impune un deosebit respect. Șapoi, pentru orice eventualitate, ar fi înarmat și cu un revolver. Scapă astfel și de primejdie și cu onoarea nevătămată.

Inchipuirea acestei scene îi aduce oarecare mulțumire. Totuși, ca să fie răzbutat pe deplin, domnul Lazarache ar fi voit să-i vadă striviți, târându-i-se umiliți la picioare. Dar pentru asta ar fi tre-

buit să fie un personaj mult mai important, de pildă... prefectul poliției!

Numai cât ar fi scos țigănalul din buzunar și bulevardul ar fi gemut de garziști. Un ordin scurt și derbedei sunt inhățați și expediați la răcoare. Și pe urmă... lasă, să mai poftească dumnealor să injure și altădată pe... prefectul poliției!

Răzbunarea era acum desăvârșită. Domnul Lazarache se ridică să-și judece dușmanii. Dar când deschise ochii, se desmetici. Privi uluit în jur. Era în întineric, acasă. Pe masă ticăia ceasul, prin crăpătura de jos a ușii se strecura o ață de lumină. Nevastă-sa robotea dincolo.

Recăzu desnădăjduit în perne. Gânduri amare, dureri vechi îi săngerau sufletul. El niciodată nu cunoscuse bucuria celui ce înfruntă, voluptatea celui ce lovește și învinge. Știa doar să rabde și să tacă. Viața lui era un șir de înfrângeri și de umilinți, o renunțare înceată la toate cele, ca o agonie de tuberculos. Laș și fricos a fost totdeauna. Din pricina firii lui păcătoase n'a ajuns decât un biet funcționar, neavansat la timp și neluat în seamă de nimeni. Cine îl respectă, cine îi știe de frică? Dacă nu i se dă, el nu cere. Stă și lucrează singur până la miezul nopții pentru că nu e îndrăznet, nu se sbate și nu țipă ca alții.

Dar de ce n'ar fi și el ca ceilalți?

Gândul acela îi veni ca o revelație: întrezări în el sfârșitul tuturor nefericirilor. Îmboldit de această nădejde neașteptată își luă în cercetare prietenii, cunoscuții și colegii de birou. Le studiă firea, le judecă purtările și îi disecă rând pe rând, cu o grabă înfrigurată, silindu-se să-i înțeleagă, să și-i apropie. Și înima îi creștea de bucurie simțind că ceva din ființa lor, acel „ceva“ ce lui îi lipsise până acum, se strecura pe nesimțite într'a sa. Devenea par'că un alt om, capabil să urască, să lupte, și să fie rău... în sfârșit, un om adevărat, întreg.

Clătinând pumnul spre fereastra întunecată a odăii, domnul Lazarache amenință orașul ce tresăria, în răstimpuri, sub răsuflul vieții prelungită în măruntaele lui. În gândul său îi fâgăduia o lovitură crâncenă, hotărâtoare.

Auzind deodată în odaia de dincolo clinchet de farfurii și șopotul apei, domnul Lazarache se gândi să împărtășească și femeii sale minunata schimbare din sufletul său, precum și hotărârea ce o luase.

Asvârlî plapuma înlături și sări din pat.

Dar pe când își dibuia papucii îi răsarî în minte o mică ceartă dintre ei.

La dreptul vorbind n'a fost chiar ceartă. Domnul Lazarache își uitase săptămâna trecută cheile la birou. Și toată după amiaza răscoliră amândoi casa în căutarea lor. Abia târziu se dumiri domnul Lazarache.

Te-ai ramolit de tot, zăbăucule! — îi strigase cucoana Aglaia obosită și enervată. Iar el, încântat că dăduse în sfârșit de rostul afurisitelor de chei, a răs...

Acum însă, amintindu-și această întâmplare, nu mai râde. Fiindcă acum vede că tot din pricina îngăduinții lui îl batjocorea și nevastă-sa. De-altfel în casă ea conducea, ea dicta. Ferească Dumnezeu să fi făcut domnul Lazarache altfel de cum hotărâse cucoana Aglaia.

— Parcă m'am băgat slugă la muere! — făcu el cu ciudă, încălțându-și papucii.

Dar dacă e vorba să se reabiliteze, va începe atunci prin a-și recăpăta auto-tateea de bărbat la el în casă. Nevastă-sa va fi astfel primul dușman înfrânt.

Se ridică de pe marginea patului și înconjurând cu grijă scaunele și masa, trecu dincolo cu hotărârea fermă de a se răfui cu ea și a o pune la locul cuvenit.

Cucoana Aglaia tocmai clătea ultima farfurie.

— Da ce-i Panaite, nu ți-e somn? — se miră ea văzând că dumnealui, în loc să fi dormit acum, umblă prin odăi ca o stafie.

Domnul Lazarache păși fără grabă până în mijlocul odăii și după ce făcu o pauză, articulă sec, cu o lucire severă în ochi:

— Nu.

Un început de zâmbet pe obrazul femeii se șterse cât ai clipi. Și colțurile gurii venind la loc, fața ei căpătă o expresie de nedumerire și parcă de supărare...

— Dar ce ți s'a năzărit, omule?..

Omul ezită o clipă. Pe urmă însă își puse mâinile în șolduri și izbucni arțagos, înfruntând-o:

— Ia ascultă Aglae...

În creerul cucoanei Aglaia se iscă bănuiala că bărbatul ei nu mai era în toate mințile.

Domnul Lazarache prinse curaj:

— Adică de ce ai spus tu dăună-zi că-s ramolit și zăbăuc? De ce?..

Și începu să înainteze spre nevastă-sa care sta gata s'o rupă de fugă.

— Știi, săptămâna trecută... când cu cheile. De ce, cucoană?..

Cucoana Aglaia se dădu un pas îndărăt și își măsură în tăcere de sus până jos bărbatul. Abia acum înțelesese ce vrea. Și'l găsi atât de caraghios în cămașa de noapte prea mare, rătoindu-se, cu părul șbărlit, încât fu cât pe ce să pufnească în răs.

Dar domnul Lazarache, infierbântat, se răsti învârtind pumnii deasupra ei:

— De ce, cucoană?.. Hai!.. De ce?..

Atunci cucoana Aglaia se încrunță deodată și izbucni plină de năduf:

— Ptiu, bată-te Dumnezeu de prost și zăbăuc!.. Na...

Și scuipându-l disprețuitoare, îi întoarse spatele și eși cu pași domoi să a-ronce apa din ligheanul de vase.

VALERIU MARDARE

critica literara

RECENSENT ȘI CRITIC

Avem critica, recenzia și reclama.

Critica a fost una din cele mai strălucite genuri literare ale secolului trecut. Au fost opere critice de o valoare literară unică. E destul să amintim pe protagoniștii cei mai de seamă ai criticii literare din Franța pentru a se vedea importanța și rolul ce l-a jucat acest gen literar (expresia este a lui Anatole France). Analiza operelor literare, studiul istoriei, examinarea religiei sub prisma nouilor descoperiri arheologice și limbistice, chiar filozofia și știința intrau în raza de influență și stăpânire a criticii. Astfel un volum de poezii, o descoperire științifică, crearea unei noi secte religioase, recenzia unei cărți de istorie sau altceva, erau obiectul unui eseu de critică la Taine, Macaulay, după cum analiza vieții unui scriitor sau punerea în concordanță a operei cu viața unui scriitor sau un om politic erau obiecte de analiză psihologică profundă la Sainte-Beuve, așa precum genurile literare, ca și o faună sifletească, erau supuse legilor evoluției la Brunetiere. Ceece a fost Enciclopedia în secolul al XVIII-lea, a fost critica în cel al XIX-lea, adică în rezumat al întregii științe și progres întocmai cum erau sistemele filozofice ale antichității în genul lui Platon, Aristotel și Lucretiu.

Acest gen literar însă corespundea unei necesități sociale. Marele public nu putea înțelege progresul în toate domeniile spiritului și materiei decât sub prisma unei critici literare, savantă și în același timp despuiată de balastul termenilor tehnici și accesibilă și mentalității mijlocii.

Până în pragul marelui război s'a menținut oarecum prestigiul criticii și câțiva critici au supraviețuit chiar cataclismului revoluționar provocat de acelaș război. De vreo zece ani lumea grăbită, americanizată din toate punctele de vedere, în viața socială ca și cea particulară, nu are vreme de citit studii, eseuri sau articole lungi. Vrea să înțeleagă repede și prin câteva cuvinte numai, printr-o formulă fericită și pregnantă, deși superficială, de multe ori falsă, să i se dea ceea ce dată i se explica într-o broșură sau o carte.

Astfel recensentul care răfiolește o carte și prinde subiectul în goana ochilor sau din fugă a luat locul criticului. De obicei un recensent nu este obligat să citească o carte, nici s'o examineze, nici să-i ghicească intențiile autorului, nici să le critice sau să le adopte. Le condamnă sau le aprobă cu entuziasm după interesul Casei pe care o apără. Ca și un produs industrial, medicinal sau chimic, care se impune printr-o reclamă bine chibzuită, tot așa și recensentul, de obicei, este apărătorul unei cliici sau al unei școli literare. Pornește cu ideile preconceptuate la examinarea cărților punând mai presus de toate interesele de gașcă.

În cele ce vom examina, cărți și idei, vom căuta să ne ținem în cadrul celei mai stricte obiectivități. Vom cerceta, fără spirit de șicană și prejudecată ori-

ce lucrare meritoasă, punându-i în valoare meritele, și arătând defectele, garanția a peste două decenii de activitate literară este suficientă pentru oricine și nu va fi înșelat nimeni în încrederea ce ne-o va acorda. În această casă, tradiționalismul și naționalismul robust sunt principii de bază. Pornind de aci rămânem mai departe în domeniul criticii adevărate.

AL. IACOBESCU :

„Elegii și poeme“

Craiova, 1928

Editurile mai mult sau mai puțin publică anual câte ceva: în special romane, nuvele și rar, câte un volum de poezii. Poezia este cea mai peresecută, cea mai fără cititori; iar editorii, cari sunt și negustori, nu se încumetă să piardă la sigur. Astfel că bieții poeți sunt azi tot așa de fără rost, — ca și altă dată.

În mare parte vina este și a lor, adică nu tocmai, ci a hoardei decadentilor cari au năpădit peste tot creind acel haos al prostiei și al incoherenței — care a îndepărtat și pe puținii cititori de la poezia adevărată. A fost o inflație de poeți și scriitori, după războiu — și ea orice inflație, de calitate mediocră, dacă nu proastă.

Totuși, în această producție „ersatz“ se mai găsesc și poeți adevărați. Acesta e cazul poetului Al. Iacobescu, pe cari îl cunoaștem din frumoase talmăciri streine, în special admirabile traduceri din Carducci.

„Dacă poetul — care și scrie prefața — e chemat să ia parte la frământările rostite să învâle în lumina desăvârșirii veacul în care a scris, de cele mai multe ori n'are altă dorință decât să rămâie singur. Îl ispitește mireasma crângului și-l turbură murmurul izvoarelor. Îl vrăiesc depărtările înecate în purpura inserării și cântă în suflul cu șoptă neînțelegerea, freamătul singurătății.

Din toată simțirea lui se smulge un strigăt de duioșie: orera pe care o înfățișează cetitorului. În această atmosferă poetul își instrună lira:

*Nu te-am dorit, o sacră poezie,
Doinind pe culmi, cu flori la cingătoare,
Stărnind fior de-aprinsă bucurie*

*Sub vâl țesut de pulberi plutoare;
Cînmăgurită 'n vuet de tristețe
Te vreau călcând din slăvi, biruitoare.*

Al Iacobescu este un poet cu forma lapidară și cu inspirația clasică. Îi lipsesc avânturile mari, dar în concentrarea sa reținută, clocotă poezia. O dovadă e bucată „Pe Malul Nistrului“, în exametri dactilici.

*Picură 'n geamuri, sporită de vânt,
[răbufneală de ploaie
Leneș torcând în suvițe prelînse pe ighiza-
[buri o rece*

*Horbotă, prinsă 'ntre frunze de dud
Cât privirea cuprinde
Până spre apele Nistrului, zărite 'nso-
[morite
Joacă într-o pulbere vândă; largul
[câmpurilor crește,
Murea sporindu-și-o 'n negura sură
[pierdută pe'ntideri.
Trîști, cu privirile duse departe prin
[burnița rece,
Stau lângă focul ce palpaie molcom
[vatră, oștenii,
Chipuri și zâmbele drugi se desprin-
[din aduceri aminte;
Glasuri uitate se tânguie 'n șuer
[scrivă și'n unda
Chinului aprig ce tremură'n suflele
[plânge cavatul
Doine furate din albia Jiului puru-
[molatec.
Zburdă'n privirile aspre lumina
[prelinsă din flacări;
Negura 'nghite 'ncăperea murdară
[tipdăl doinei
Moare'n potop de suspine și lacrimi
[strivite 'ntre gene.*

ION FOTIA

CULTUL NEGAȚIUNII

Îl reprezintă, în presa literară, între altele, ziarul „Vremea“. E, poate, o viață pe care ne grăbim s'o relevăm. Astfel, în primul no. din Februarie, ni s'a vorbeste despre Mihail Ticar-Ruman, căruia nu i se zice, nici mai mult, nici mai puțin, decât: „licheaua exotică“ despre d. Cincinat Pavelescu, „zevece poet și magistrat“. Fără să ne ostenim spre a cerceta cauzele adânci și ascunde ale acestei ofensive donquichotești, conștatăm cu multă părere de rău că tinerii (căci, fără îndoială numai la tineri se poate găsi o astfel de atitudine) conduc „Vremea“ își cam pierd... vremea.

Iată de ce această gazetă, deși variată și vioiu scrisă nu poate fi recomandată cetitorilor noștri.

Mai ales, că, procedând prin distrugere radicală, ea n'a putut afirma, până acum, nicio valoare literară.

in strainatate

UN POET MODERN: EMIL VERHAEREN

Belgia se mândrește că în primul veac al existenței sale independente și-a dat naștere și ei dar mai ales omenirii civilizate căreia aparține, un mare poet modern dacă nu chiar pe cel mai mare. Verhaeren (1855—1916) și-a trăit întreaga viață în poezie în ritmul gândirii, al vieții și al științei de astăzi și ne-a lăsat o operă perfect încheiată și nemuritoare.

În **Les Flamandes** a descris poporul în anul căruia se zămislise, punându-și la încercare sufletul și arta. În **Les Moines** trăiește în culori rembrandtiene pe purtătorii de sutană neagră cari în nopțile răului mediu erau capul omenirii, stăpânind lumea cu crucea și cu sabia, dar care în fața valului cuceritor al Renașterii s'au știut adapta, instruindu-se și cugetând, sporind pe o nouă cale strădădurea somnului creștinătății.

Aceste două volume de poezii dau senzația artei, dar ele nu erau decât instrumentații de pregătire a marelui armonii verhaeriene, profundă și de o unitate covârșitoare în ansamblul ei, izvoand continuu din sufletul poetului.

Tineretea lui Verhaeren a fost nespusește răzucimată cu toate că aparținea unei familii de rentieri, cu toate că a dus un regim pantagruelic, ba poate prin contrast, tocmai de aceea. Încearcă intens să trăiască viața.

În **Les Impressions** melancolia și durerea produsă de acei cărora el le închisese ochii pentru totdeauna și care erau tatăl și mama lui, plecarea lor în țara de unde nimeni nu se mai întoarce și pierderea lui în cea mai pustie singurătate — căci nu iubea încă alte ființe, — îi rădăcinea calea și-i spulberară credința. Influența lui Baudelaire, Verlaine și Mallarmé, coincidând, Verhaeren iubi dintr-o dată absurdul inutil, imposibilul, nebunescul, excesivul, intensul, aderă cu entuziasm la idealul simbolist și, cu Jules Laforgue, cu Jean Moreas, cu Gustave Kahn, porni la realizarea lui. În câțiva ani desordonată, scrisese **Les Soirs**, **Les Débâcles** și **Les Flambeaux Noirs** — cu strânse afinități între ele. În aceste collegeri găsim toate senzațiile de tristețe cu nuanțe nespuse de bogate, în imagini noi și abundente, în formă originală și virulentă, cu grația savante.

El simte „plângând deasupra lui ochiul alb al nebuniei” și chiamă sfârșitul cu o voluptate extatică.

Dedatele Dreptății și turnurile de ivoriu ale Intelpeciei îi furară și-l înșe-

lară toate. Dramele din viața lui i se păreau iremediabile. Urmărirea vană și halucinantă, în pădurea **numerilor** și a „documentelor” sufletești dela Zenon până la evoluționiști, îl apropiaseră de marele abis însondabil.

Dar în culminația **crizei** de om de geniu prin care trecea, se ivi o femeie.

O femeie cu atribuțiuni divine care i stinse „flacările negre” și i alungă „demonul perversității” despre care tocmai scrisese Edgar Allan Poe minunata sau drăceasca lui pagină.

Les Heures claires, Les Heures d'après-midi însemnă cu aur și azur din sufletul lui bogat, reînviat, cei cincisprezece ani senini, de căsnicie fericită. **Les Heures des Soirs** încheiează firesc ciclul poeziilor lui de iubire în care frumusețile sufletești fură exaltate, iar cele trupești încăeri pomenite. Fu o iubire purificatoare în care germină marea lui operă, trecând prin alte două cărți pregătitoare de strune geniale (**Les apparus dans mes chemins** și **Les Villages illustres**).

Les Villes tentaculaires, Les Campagnes hallucinées, Les Visages de la Vie, Les Forces tumultueuses și **La Multiple splendeur**, sunt maride cărți de poezie verhaeriană pe care nici un iubitor de literatură înaltă din vremea noastră nu numai nu le ignorează, dar le pune chiar deasupra **Florilor** lui Baudelaire. Originalitatea și măreția poetică a acestor capo-d'opere fac din autorul lor genul poeziei moderne. Aceasta e poezia despre care profetiza Lamartine la 1834 că „va plâna deasupra lumii, va judeca-o și, arătând omului vulgaritatea operei lui, îl va duce înainte, spre utopii, republici imaginare, cetăți dumnezeiești, în-suflându-i curajul să le cucerească”.

*Et qu'important les maux et les heures
démentes,
Et les caves de vice où la cité fermente,
Si quelque jour, du fond de brouillards
et des voiles,
Surgit un nouveau Christ, en lumière
sculpté,
Qui souleve vers lui l'humanité
Et la baptise au feu de nouvelles étoiles.*

După ce glorifică pe călugării puternici din trecut, ortodoxi sau eretici, supuși sau revoltați, ca Sf. Toma ori Savonarola și Luther — suflete de uragan care duc dincolo de viața popoare și regi, Verhaeren glorifică pe marii căpitani, pe tribunii răscollitori de patimi,

pe bancherii care stăpânesc lumea cu aurul lor metallic, pe tiranii care o deformează, pe femei, pe toate femeile, ridicându-le mai presus de sex și în fine glorifică mulțimea, valurile tumultuoase ale oceanului omenesc. Glorifică orașele și viața modernă, drum de fer, vapor, industrie și... vântul. **La Multiple Splendeur** e o culme a lirismului modern.

Sfârșitul vieții îl preocupă, dar de sub ochiul cel mai senin, se exprimă credința că moartea nu-i decât schimbarea unei forme, continuarea vieții. El se dăruie mării într'un șir de imagini patetice, într'o fantezie și gândire prodigioasă, sub haina celei mai pure poezii ce s'a scris vreodată.

Călătorise mult, citise enorm. „Pisicile de eben și de aur îi străpunseră besna”. Geniul îi oferea mijloace nemai întâlnite pentru expresii nemuritoare de artă și cugetare. Fu un mare liric, violent, excesiv, desordonat, ciclopic, profund sincer și viu ca mii de vieți acumulate. A descris nu numai în expresii și cuvinte noi și bogate, nu numai muzica, ci și în ritmuri savante și pe deasupra în același ritm sufletesc al marelui său geniu.

E un mare exemplu de unitate și ritm sufletesc, un clasic exemplu de convingere în idei și forme în care arta și gândirea se înfrățesc sintetic.

Și acest titan al poeziei moderne plecă într'o zi rece de Noembrie (1916) să țină o conferință la Rouen pentru patria sa invadată de dușmani și pieri în gară, printr'un stupid accident de tren. Întreaga lume literară și intelectuală a continentului civilizat rămase profund impresionată de sfârșitul marelui poet, mai mult decât de mii de morți ai tranșelor lacome.

În marea lui operă adăose înainte de moarte **Les Flammes hautes** și **A la vie qui s'éloigne**. Sufletul lui e în Paradis între al lui Virgiliu și-al lui Dante, iar opera lui ne așteaptă, supraviețuind în folosul ei și a înțelegătorilor.

R. N. A.

T e a t r u

cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL

MARCEL & MARCEL

Dacă Puiu Iancovescu ar fi interpretat rolul croitorului din piesa „Marcel & Marcel” a d-lui Alex. Kiriteșcu, fără îndoială, că piesa ar fi avut un mare succes. Și ar mai fi fost ceva. Iancovescu ar fi tălmăcit adevăratul tălc al rolului

țate, mai atrăgătoare și mai determinante de luare în seamă a insului, sau insei. Aparența mai elegantă, haina mai frumoasă, pieptănătura mai îngrijită, nu numai satisfac egoismul, dar saltă bucuria egoistă de a atrage atenția și aprecieri măgulitoare.

Este pe lângă emoțiile procurate și provocate de artele pure și o emoție artistică determinată de satisfacția îmbrăcăminte. Și meritul acestei satisfacții revine în mare parte croitorului, sau croitoresei.

D. Al. Kiriteșcu și-a ales din galeria

nuite, adoptând deprinderi noi, șieri mai mult sau mai puțin dra-

În piesa d-lui Al. Kiriteșcu sunt roluri principale interpretate de Bălțățeanu și Sârbu și d-na Ag Macri-Eftimiu.

Despre d. Bălțățeanu, în rolul nului magazinului, am scris la începutul cronicei.

Axa piesei e ținută de d. Sârbu

D-na Agepsina Macri-Eftimiu

principal, îmbinare de negustor și fantezist, om practic și imaginativ, vervă și desfășurare de entuziasm.

Dar rolul n'a fost interpretat de Iancovescu, ci de d. Bălțățeanu, care-i rigid într'un cadru sentimental; care n'are puterea de a risipi vervă și care nu-i ca Iancovescu, sfârlează totdeauna pe două tablouri: unul de imaginație și altul realist.

Acțiunea în piesa d-lui Alex. Kiriteșcu interesează mai puțin. Totul e verva replicei, e încrucișarea dialogului sprinter și ascuțit, e literatura stilată, e fantezia prinsă repede în frază elegantă, dantelată și uneori pișcată de familiaritate.

Este în „Marcel & Marcel” mai mult o temă, decât un subiect.

Domină poezia, atrage pictura, impresionează sculptura, farmecă muzica, răscolesc sufletul artele. Dar în adâncul sufletului e egoismul, care se sbuciumă și tinde să fie satisfăcut prin forme de înfățișare mai elegante, mai înfrumuse-

acestor meriți, un croitor, căruia i-a acordat pe lângă caracteristicile de negustor, care știe să utilizeze toate metodele de a specula slăbiciunile egoistelor, — care vor să fie cât mai elegante — și o însușire de artist practic. Deaceia, autorul i-a încredințat o vervă amplă, lirică și seducătoare prin vârtejul ei de non-sensuri, cari prind în sufletul femeilor, dornice de a fi cât mai elegante. Verva aceasta e ca spuma, face impresie și se risipește.

Sunt desigur anume moravuri particulare ale clientelei caselor mari de „rochi și confecțiuni”. E un vocabular cu totul propriu și e un sistem de contagiune caracteristic.

Autorul piesei a urmărit acestea și le-a încadrat ca o manifestare de moravuri, în piesa sa. A înfățișat magazinul de mode, cu personalul învățat să speculeze și să amăgească, cu clientela ah-tiată de poză și apoi cu acea clientelă care contagiată de dorul de a fi îmbrăcată frumos, sare din preocupările obiș-

D-ra Tantz Bogdan

e într'adevăr admirabil, în rolul ei, care nu se adoptă schimbărilor de modă și moralei, odată cu schimbarea toaletelor la marile magazine de confecțiuni.

D-na Agepsina Macri-Eftimiu are în rolul provincialei, ispitită de croitor, care-i face rochi elegante și care-

D. C. Stăncescu

dă arta. Astfel clienta e pe povârștea căderii.

În roluri secundare: D-na Tantz Bogdan, — o cochetă, fără criterii și fără scrupole de clientelă croitorului.

D-na Natașa Alexandra, mai mult în rolul provincialei, — rol greu de interpretat, risipa de vervă pe care o cere.

D-l Stăncescu, impecabil într'un frac, din lumea mafi mult sau puțin interlopă.

B. CECROP

plastica

EXPOZIȚIILE

Sala Regina Maria (cal. Victoriei). **C. Bacalu.** Se prezintă cu un ansamblu bogat atât ca număr de pânze cât și diversitate de motive. Mult mai interesantă, această expoziție a d-lui Bacalu, ca precedentele d-sale cari totuși n'au fost lipsite de remarcabile calități: intențiunile artistului enunțate într-o perioadă de prefacere, le regăsim astăzi exprimate cu precizie și claritate, dovedind în primul rând un progres isbitor în stăpânirea mijloacelor tehnice, cari fără să fie decisive în consacrarea operii artistice — determinată de calitatea abstractului emotiv — îi sunt acestuia un indispensabil suport.

Coloritul cald și luminos desfășurându-se în vibrații liniștite pe planuri largi și hotărâte, fără amuzamentul jocului mărunțit al virtuozităților ieftine de penel, dau întregului ansamblu nota de unitate ce se impune dela primul abord.

Consistența lucrurilor câștigate de astă dată printr-o vizibilă preocupare de înțelegere a materiei.

În general compoziția simplă se exprimă atât prin dispoziția formelor cât și echilibrul maselor de culoare.

Florile d-lui Bacalu sânt simpatice, completând cu decorativul acolo unde nu insistă plasticul.

Lucrările cari reclamă un desen mai observat — cum de pildă nudurile — din această expoziție — prezintă sensibile stângăcii, vroite poate în avantajul unor intențiuni de compoziție. Procedeele conturației exterioare a volumelor cu linia crudă pentru a le detașa între ele sau de restul înconjurător, e rezultatul reprobabil al insuficienței de construcție și justă reparație a valorilor. Sânt de notat totuși stăruitoare tendințe de simplificare.

Peisagele d-lui Bacalu sânt puse în pagină cu îndemănare, luminoase și străng un sentiment de calm și mulțumire.

N. Delavrancea-Dona. Fundamental schimbată în timpul relativ scurt de un an, dela precedentă d-sale expoziție. Multe din observațiile nefavorabile ce personal le-am notat cu acel prilej, n'ar mai fi de loc justificate astăzi. Dela motivele mărunțite, comune sau de gust dubios, cu un colorit fad și sărac, până la paleta luminoasă și îndrăzneală de azi, e un salt prodigios.

Se pare că o mână magică a călăuzit pe aceea nu destul de încercată a tinerilor artiști.

Pentru un moment prefacerea e atât de apreciabilă prin contrast cu trecutul încât cea ce constituie mai mult decât „influențe“ ale paletei lui Tonitză vroi să le socot ca tot atâtea drumuri deschise pentru viitoare căutări personale: după ce și-a dovedit pregătirea d'a părunde taine adânci de alții deslegate, talentul d-sale își datorează să rostească un crez propriu. Altminteri, posteritatea va invinui pe unii fruntași ai picturii contemporane d'a ne fi dat mai „buni elevi“ decât artiști.

D-na Delavrancea-Dona, vădește to-

tuș un talent reat cu temperament simplu și entusiast.

Își aproprie cu multă ușurință mijloacele de exprimare promițând mai mult pentru viitor.

Sala Mozart, D. Ip. Strâmbu, expune un bogat ansamblu de lucrări pe lângă cari d-sa — cu adevărată sollicitudine de părinte suflătesc — găzduiește și câte-va pânze a două din elevele d-sale merituose: d-rele **Rea-Silvia Radu** și **Maria Droc.**

D. Strâmbu nu mai are nevoie de pre-

tate casnică, tablourile sânt străbătute de acelaș suflu de blândă emoție rostită cu pioasa simplitate ce a mișcat pe artist. Trebuie de bună seamă mult meșteșug și disciplină interioară ca să supui materia și să nu ucizi cu brutalitatea ei principiul directiv.

Nudurile d-lui Strâmbu sânt observate cu răceală urmărind armonia de linii și volume, iar atitudinile lor calme și caste, dictate de intențiunile clare ale compoziției.

Galeria Franklin, Visconte expune o

N. DELAVRANCEA-DONA : Țărăncuță.

zentarea cronicarilor cari au urmărit în destul o lungă și sărguincioasă carieră. Publicul a iubit întotdeauna pe acest artist care fuge de proză și atitudini, cucerindu-și sufragiile cu sinceritate comunicativă a unui suflet ce se călîndește în seninătatea operii cu toată bunătatea lui.

La vârsta când alții s'au fixat în forme definitive, d. Strâmbu n'a renunțat încă să-și arunce privirea după noi orientări.

Dela portretele și grupările prietenoase și joviale, în plin aer, până la acelea cu efecte de lumină sub abat-jurul lămpii, în atitudini de reculegere și intimi-

serie de „nocturne“ pe motive din Paris și București. Pitorescul nopții e problema cu atâtea necunoscute câte se pot ascunde din elementele obișnuite picturii, în întunerecul nopții. Chestiunea culorii devine cu atât mai subiectivă. D-nul Visconte încearcă transparenta umbrelor când în gama de albastru, când în griuri până la negru, luptând cu dificultățile formelor estompate care prin monocromie îl țin sub veșnica amenințare a efectului de ilustrație ușoară. În Peisagiul din Balciș e mai precis și personal.

aşa şi-aşa...

SCRISORILE LUI RICHARD WAGNER
CĂTRE HANS DE BULOWreeditări de clasici

Cu toată aparența de dispreț pentru clasicii autochtoni, susținută de persoane vădit interesate și (de ce nu?) necomplet cultivate, lucrurile se prezintă cu totul altfel: cercetați cataloagele editurilor, vitrinele acelor librării care dau puțină atențiune și cărții românești, enumerările bibliografice ale periodicelor și vă veți convinge de contrariul: Alecsandrescu, Alecsandri, Filimon, Pan, Creangă, Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Delavrancea, Slavici, Duiliu Zamfirescu, Gârleanu, iar, dintre cei în viață: Brătescu-Voinăști, Sadoveanu și Rebreanu, ajunși, unebri la ediții al căror număr nu se mai cunosc, dovedește cu prisosință că gustul de cetit — și la noi — urmează linia normală.

Ceva mai mult: dovada cea mai bună este faptul că, mai toate editurile scot diferite colecții de... clasici.

contrazicere

În timp ce Ministrul Instrucțiunii dezavuiază „Amantul anonim”, „organul literar al soc. Gh. Lazăr”: „Pentru noi” (Soc. elevilor liceului cu același nume) recenzează, cam astfel romanul aceluiași autor: „Corigent la limba română”.

„...este viața autorului din clasa V până după Universitate, o viață preocupată de femeile pe care le-a iubit. Dar a iubit atât de mult și într-un mod atât de feliurit, încât ajunge să se întrebe singur: „Iubita mea!... Iubita mea!... unde ești tu iubita mea și care ești tu?”

Aceasta „pentru noi” — adevărat pentru copiii între 11 și 20 de ani...

O singură întrebare: mă rog, la conducerea acestei publicațiuni nu se amestecă niciun profesor, nici măcar mâna de fier a priceputului și priceptorului director?

romanul biografic

Deși destul de târziu, a pornit și la noi. Astfel, după încercarea d-lor Sergiu Dan și Romulus Dianu, privitoare la „Viața minunată a lui Anton Panu”, a urmat: „Viața tragică și românească a lui Eminescu” de T. Păunescu-Ulmu. Într-un număr recent al „Vieții literare” ni se anunță un al treilea despre N. Filimon de Tr. Mateescu.

Asupra unui singur lucru, mă simt dator să atrag atențiunea domnilor autori: să nu înjosească personalitățile care i-au atras. Atât. Altfel, ar face mai bine dacă le-ar schimba numele.

Cine nu cunoaște tragedia desfășurată în jurul acestor două nume: Richard Wagner și Hans de Bülow. De aceea publicarea scrisorilor maestrului către discipol, către prietenul care a avut puterea să rămână în serviciul genialului muzician după ce acesta i-a luat femeia, va naște destul interes. Aceste scrisori, al căror text nu era decât în limba germană, au fost traduse acum, în cea franceză, de d. Georges Knapff, într-o versificație fidelă, clară și vie.

Viața lui Wagner este acum, pentru toată lumea, lipsită de mister. Puține existențe au fost studiate și disecate astfel de biografii și critici. Căci Wagner a fost el însuși incarnația propriilor săi eroi și a jucat în propria lui viață dramele imghinate pentru scenă. Despre această nouă carte, d. Jean Chautovaine a făcut o prefață care este una din paginile cele mai pătrunzătoare ce s-au scris vreodată despre maestrul dela Bayreuth:

„Pe măsură ce se precizează, în istorie, figura sa prodigioasă, pe măsură ce se împrăștie noziile ce învăluiau idolul, Wagner se manifestă, înainte de toate, ca un regisor incomparabil. Existența sa, în sens teatral, este o repetiție a operei sale. Nimic nu e mai exact. Eroii creați de el, i-a făcut după imaginea sa, i-a animat după pasiunile sale, i-a făcut să sufere, frământările sale. Le-a împrumutat chiar aspirațiile, revendicările și strigătele sale contra convențiilor sociale. Și dacă a găsit accente atât de minunate, este pentru că îi era de ajuns să asculte propriul său suspin, pentru a găsi tema cântecelor lor de dragoste și de durere. El a fost Tristan, a fost Wotan, a fost Olandezul sburător și Hans Sachs.

În aceste scrisori către Hans de Bülow, sunt pasagiile cărți ar fi cinice dacă n'ar fi ingenioase. Unele, prin data scrisorilor, par profeții. Altele par aluzii și totuși nimic nu te face să presupui că ascund un sens misterios. Nu, totul e simplu aci; dar această simplitate nu e deloc în măsura așteptărilor noastre.

„Ființa omenească, aceea care e gata să-și pună în joc viața pentru a face să triumfe sentimentele sale, numai aceea e suverană. Ea are posibilitatea, are dreptul de a dispune de suferința altuia”. Această frază se află într-o scrisoare a lui Wagner către Hans de Bülow și e datată dela Zürich 1854. Ea sună ca un pasagiu din „Adolph”. Trei ani mai târziu, Hans de Bülow se căsătorește cu Casima, cea de-a doua fiică a lui Liszt și prologul tragediei începe, cu adevărat.

Detaliile se cunosc. Nu trebuie căutate, mai ales, în această corespondență. Nu se vor găsi nici măcar aluzii directe despre evenimentele ce se desfășurau și cari tindeau spre separarea lui Hans

de Casima și apoi spre căsătoria acesteia cu Wagner. Nimic! Dar niciodată expresia „a citi printre rânduri” nu a avut sens mai clar. Aceste abțineri, aceste tăceri chicr, toată această prudență de cuvinte, această pudoare a poeziei care acoperă impudicitatea actelor, totul e curios pentru amatorii de psihologie și de suflete. Căci nu poate om mai vulgar decât acest nenorocit Hans de Bülow. Insuși Wagner trebuie să fi vădit că și personagiile sale. Și nu judecăm astfel numai din cauza motuusului său geniu; dar rămâne acest om și în scrisorile sale, puțin de aceea putere care subjugă pe Liszt, Hans de Bülow și pe Wasendonck.

Dar o corespondență, chiar când e incompletă și nu ne dă și răspuns destinatarului, e totuși un fel de dialog; chiar dacă nu le vezi apărând, unești personagiile rămase între culme. În aceste scrisori, Hans de Bülow ne este redat cu o precizie ce se afirmă pe fiecare pagină. Wagner, la începutul prieteniei lor, îi recomandă de „a nu fi susceptibil”. Căci dacă tu însuși nu ești un geniu, trebuie să fii devotat un geniu. Și Hans își luă ca deviză cuvântul lui Kundry: „Dienen!” „A servi”. Era vecinic lângă Wagner, gata de a pleca totuși când era nevoie de el, gata de a pleca de îndată ce l-ar fi chemat într-o misiune importantă, în orice loc. Wagner era la Paris pentru a reprezenta „Tannhäuser”; chemă pe Bülow și acesta alergă îndată. Dacă Wagner era la München, lângă regele Ludovic II, avea nevoie de un șef de orchestră capabil de a conduce pe „Tristan”, chemă pe Bülow. Tot așa, dacă îi trebuia pianist care să poată descifra „Ineditele din Niebelung” și „Maiștrii cântăreți”.

În München fu drama. Hans de Bülow se instalează aci cu Casima. Îndată, se vede că toată lumea; dar Hans nu „știu” de mai târziu. Când află ea și cum s-a așteptat, acceptă și se înclină. Și în urma scrisoare, datată din 1869, în ajun divorțului, după ce Bülow suportă timp de trei ani această „stare de crură”, conține această frază de neuitat. Deși nu cred că o întrevedere tîne să nu dea nici un rezultat, în tctuși ține de a decide această întrevedere. Înainte de toate, va trebui să mezi sfatul meu: să te opui cu enervare a da „Tristan” cu interpretări nocturne... Dacă aș fi în locul tău, aș arca mai bine bastonul de șef de orchestră decât să las să se reprezinte proza operă ca „Tristan”!

D. Jean Chautovaine, în prefața spune că Flaubert ar fi calificat „Ilénaurme” o asemenea situație. E sibil! Ați auzi desigur strigăte, profeții, o aluzie măcar, la drama care se desfășura? Nu! Tragedia nu face să uite interesul personal al compozitorului.

Traducere de ZOE LECCO

literara

oseama de cuvinie

Un țaran având un proces într-un orașel din nordul Moldovei așteaptă de vre-o patru ore ca să-i vie rândul.

Sietea bietul om cu citația în mână o răsucea în toate felurile în timp ce partea adversă făcea zămbre că țaranul o să se plictisească și o să plece lăsând procesul baltă.

Ochii țaranului se opriră la iscălitura citației. În loc de o semnătură descifrabilă erau patru P.

— Ce o fi însemnând ăști patru P? întrebă țaranul pe avocatul protivnicului său.

— Nu înțelegi? Petre Protopopescu, prim-presedinte? Dar d-ta cum ai înțeles?

— P'ai de boerule, zise țaranul clipind din ochi șiret, eu o deslușisem altfel...

— Cum anume?

— Partea protivnică pierde procesul!

Un coafor deschise un foarte elegant salon într-un orașel cu foarte mulți analabeți. Pe firmă erau scrise fel de fel de indicațiuni. Coaforul, aducându-și aminte că în orașel sunt mulți neștiutori de carte, se crezu foarte înspirat adăogând în josul reclamei următoarea explicație:

„Dacă nu știți să citiți, adresați-vă la dascălul dela biserică de alături”.

Academicianul Bauru favoritul ministrului de finanțe d'Emery, prezintă într-o zi acestuia pe un coleg al său dela academie în următorul fel:

— Îți prezint pe prietenul meu Marphy membru al Academiei, deci nemuritor!

— Ce vrea Marphy dela mine? Întreabă ministrul de finanțe.

— Să-l faci muritor de rând!

— În ce fel?

— Adică să-i dai posibilitatea să-și satisfacă nevoile muritorilor de rând: foamea și setea!

Un individ nu era mulțumit deloc de avocatul său care îi pledase procesul din oficiu.

— Acuzat, ce ai de adăogat pentru apărarea d-tale? îl întrebă judecătorul

— Nimic, domnule președinte! Cer un singur lucru: indulgența onoratului tribunal... pentru avocatul meu!

Se știe că bărbierii sunt vorbăreți (în limba franceză de altfel și puțin câte puțin și în cea românească, cuvântul bărbier e sinonim cu pisălog).

Humoristul Gallaud este acela care a creat bărbierului această reputație.

Într-o zi intrând într-o frizerie fu întrebă.

— Cum vreți să vă rad?

— Fără să-mi vorbești!

bazar

MODA FEMINIZATA ȘI PERUCILE

S'a cântat atâta pe toate tonurile că moda feminină tinde să se masculinizeze în cât „Moda” care e o majestate adeseori foarte condescendentă cu supușii săi s'a hotărât să redea iarăș sexului frivol aparența,—atât de plăcută se vede d lor bărbați,—de păpuși înzorzonate, involă-nate și împanglicate, menite să farmece privirea, și să nă se miște... În consecință, anul acesta mării croitori pariziieni au lansat modelele în fel de fel de draperii, grațioase dar, vai, complicate, rochiilor lungi cu volane, falduri și tot felul de atârători; foile lungi și voluminoase, mânecile, cari par aripi, pantofii cu tocuri fantastice și pieptănăturile cu bucle. Și ca și când atâta n'ar fi fost de ajuns, au lansat perucile; perucile de țpate nuanțele spre a le asorta la rochii și din tot felul de fire: păr natural, lână de Angora, mătase vegetală, ba poate chiar și pae. Aceste peruci, ni se spune, sunt absolut indispensabile, pentru a masca părul pe care îl lăsăm acum să crească și care, bine înțeles, nu e frumos în acest stadiu transitoriu de la prea scurt la lung. Va să zică moda, spre a fi pe plăcu celor cari o găsesc masculinizată s'a feminizat, dar cu ce preț!... Vor afla în curând pungile domnilor bărbați cari vor avea să plătească zeci de metri de stofă pentru o rochie și pe lângă toate accesoriile „indispensabile” de până acum, peruca asortată la fiecare toaletă și chiar la fiecare ocazie.

caricatura zilei

DISTRAT...

PATRONUL. (băiatului din prăvălie): Ești un găgăuță! E pentru a doua oară când îmi iei băiatul drept un gigot de herbec.

(London Opinion)

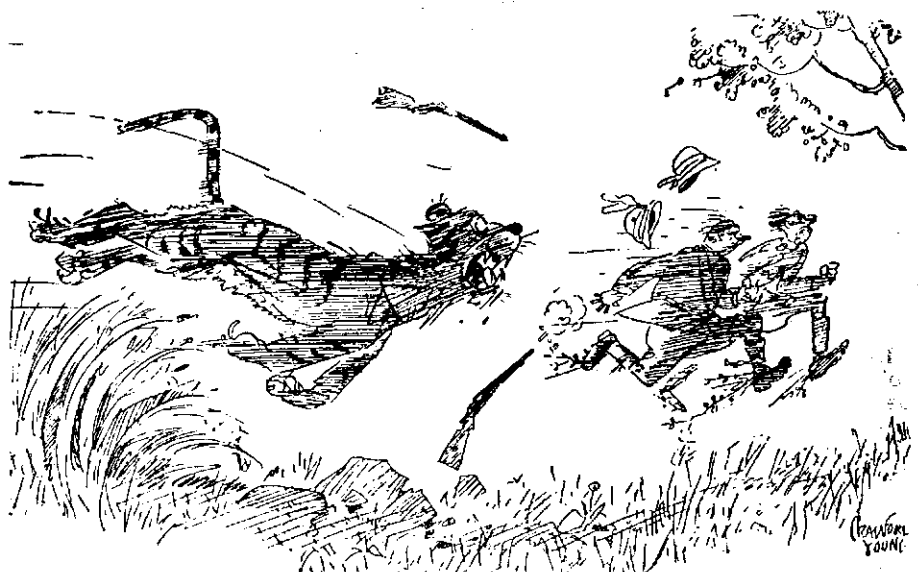
PREA TARZIU...

PASAGERA (revoltată, pilotului): — Altă dată să nu mai zbori când ești gripat, că intrăm în neant...

(Life)

CONSOLARE

— Dacă scap, o dau dracului de vânătoare și mă însor numai decât.
— Depinde, — dacă nu e prea târziu...

(Punch)

Pagini uitate

DIMITRIE BOLINTINEANU

O FATA TÂNĂRĂ PE PATUL MORȚII

Ca robul ce cântă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios,
Ca râul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cânt dureros.

Un crin se usucă și 'n lături s'abate
Când ziua e rece și cerul în nori,
Când soarele-l arde, când vântul îl bate,
Când grindina cade torente pe flori.

Așa făr' de veste pe zilele mele
O soartă amară, amar a bătut
Și tot cași crinul, de viscole rele,
Pe patu-mi de moarte d'odată am căzut.

Abia 'n primăvară, cu zilele mele,
Plăpândă ca roua abia am ajuns,
Atuncia când cântă prin flori filomele
Și-o crudă durere adânc m'a pătruns.

Amară e moartea, când omul e june,
Și ziua-i frumoasă și traiul e lin
Când florile cântă, când pasărea spune
Că viața e dulce și n'are suspin.

Să moară bătrânul ce fruntea înclină,
Ce plânge trecutul, de ani obosit ;
Să moară și robul, ce 'n lanțuri suspină
Să moară tot omul cu suflet zdrobit ;

Iar eu, ca o floare ce naște când plouă,
Creșteam pe cunună să am desmierdări,
Și mie amorul, cu buze de rouă,
Cu inimă dulce îmi da sărutări.

Ca frunza ce cade pe toamnă, când ninge,
Suflată de vânturi, aici, pe pământ,
Ah ! juna mea viață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormânt.

(Din vol. dela 1847)

FATA POPII

De-aș fi pașe sau vizir
N'aș avea sileaf de fir,
Nici seraiul de granit
Cu pridvorul aurit ;
Nici bogate caicele
Nici eunuci privighetori,
Nici harem cu cadânele
Nici grădini cu scumpe flori ;
Dar mă jur pe prooroc
Să mor fără de noroc !
Aș veni la noi, aici,
Cu o ceată de voinici
Și-aș fura, fără de păcat
Fata popii din Galați,
Cu păr negru și bogat
Cu ochi dulci și lacrimi.

(Din : „Florile Bosforului”)

BARCAROLA

După coasta aburoasă
Noaptea vine, fumegând :
Ca o sulbă auroasă
Luna trece luminând.

Lopățare, mână bine
Valul geme spumegând,
Și e noapte când suspine
Omul scoate lacrimând.

Mergi spre stânca neguroasă
Unde — albește un palat,
Unde dulcea mea frumoasă
Plânge, plânge ne 'ncetat.

CÂNTEC

Luna doarme grațioasă
Peste roze, peste crini ;
Iar tu, dulcea mea frumoasă,
Ești deșteaptă și suspini.

Dormi, frumoasă copiliță,
Dormi și nu mai suspina
Dormi și-mi dă a ta guriță
Dulce a o sărută.

FUGA

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vântul,
Urlă pădurile, fâșie frunzele
Geme pământul ;
Fug legioanele, sbor cu cavalele,
Luna dispere ;
Cerul se 'ntuneacă, munții se clatenă,
Mihnea tresare.
Fulgerul scântec, tunetul bubue
Calul său cade ;
Demonii râseră ; o ce de hohote ?
Mihnea jos sare.
Inșă el repede, iară încalecă,
Fuge mai tare ;
Fuge ca crivățul ; șabia-i, sfârie
In apărare.
Aripi fantastice simte pe umere
Inșă el fuge ;
Parcă îl sfășie, guri insetabile
Hainele-i suge ;
Baba pe-o cavala iute ca fulgerul
Trece 'nainte
Slabă și palidă, pletele-i falfăe
Pe oseminte ;
Barba îi tremură, dinții se clatină,
Muge ca faur ;
Geme ca tunetul, bate cavalele
Ca un balaur.

(Din „Mihnea și baba” 187).

Carti redate în extrase

WILHELM II

(AMINTIRI DIN VIAȚA MEA. 1859 — 1888)

Eximpăratul Wilhelm II al Germaniei, exilatul dela Doorn, în zile de dureroasă restriște, copleșit de trecutul său și chinuit de nostalgia patriei își talmăcește copilăria și întreaga-i viață, într'un elegant volum al Edit. Payot Paris, din care dăm extrasul de față.

COPIIARIA

ele mai îndepărtate amintiri mi s-au pierdut de castelul Osborne din insula Wight. Îmi reamintesc distinct persoana bunicului meu, prințul-consort al soțului reginei Victoria, care obișnuia să mă legeze într'un ghiozdan. Moartea lui a survenit în 1861, în timpul unei vizite făcute de părinții mei la curtea regelui Angliei. Eram atunci în vârstă de doi ani și jumătate.

Amintirile precise sunt amintirile relative la două mele vizite în Anglia, care au avut loc în luna Martie a anului următor, cu ocazia căsătoriei unchiului meu, Prințul de Galles, care deveni mai târziu regele Eduard VII.

Războiul din 1866, în timp ce tatăl meu era pe front, fratele meu cel mai mare, Sigismund, muri. Această pierdere m-a impresionat profund pe părinții mei, cari nu s'au mai consolată niciodată.

Tatăl meu e întipărit în memoria contemporanilor și a posterității ca învingătorul glorios dela Königgrätz și dela Sedan, care a contribuit în largă măsură la consolidarea coroanei imperiale germane: pe de altă parte el apare în istoria principelui moștenitor amabil și popular, care a suferit de o traumă psihică ca rezultat al morții sale domnii. Mi-l reamintesc pentru ideea germană, entuziasmul pentru crearea unui nou imperiu german. El considera imperiul german ca o continuare a celui din evul mediu, pe care îl văzuse ca pe succesorul lui Carol cel Mare.

Printre personalitățile care veneau ocazional la curtea reședinței mele, erau von Mischke, foarte iubit de către tatăl meu, apoi Lassmünd, care la vârsta de șaiszeci de ani deveni aghiotantul personal al tatălui meu, generalul von Blumenthal, un caracter ferm, foarte inteligent și extraordinar de muncitor. Îmi reamintesc de generalul von Blumenthal, care era șeful statului major al generalului Winterfeld.

Figură nespus de simpatică, pe care o admiram și o iubeam, era profesorul de logică Ernest Curtius. El făcu să se simtă în mine un cald entuziasm pentru știința clasică, în special pentru gramatică, entuziasm care mă întovărăși până în viața.

În vârsta de șapte ani, educația mea fusese încredințată mării mele, — feminine dar nu prea tandre, — doamna von Dobeneck, astfel se nu-

mea educatoarea mea, era o persoană foarte severă. După dorința părinților mei, partea umană și socială trebuia să treacă în educația mea, înaintea celei militare. Dar, în același timp, nu se putea ca viitorul rege al Prusiei să nu fie familiarizat cu meșteșugul armelor. În consecință căpătați, în 1866, un guvernor militar în persoana căpitanului von Sekrötter, care fu mai târziu atașat militar la Londra, și de care îmi reamintesc cu multă dragoste. Trebuie să-l pomenesc și pe sergentul Klee, care deveni în urmă gardian al coroanei și care avea însărcinarea să mă inițieze cum să bat toba, lucru la care își dădea silință să mă facă maestru desăvârșit.

Profesorul Schüler, dela Potsdam, îmi dădea primele lecțiuni de scris și citit. Odată cu zilele de război din 1866, începu în istoria educației mele un nou și important capitol. O personalitate care avu o influență considerabilă asupra întregului meu progres intelectual, se strecură în viața mea sub masca unui perceptor civil. E vorba de Georges Hinzpeter. Scopul pe care și-l propusese acesta era dezvoltarea armonioasă a forțelor spiritului meu cu ajutorul vechiului sistem al gimnaziului clasic, dorea o severă „gimnastică a spiritului”. Îmi infiltra ideile sănătoase despre chestiunile religioase și sociale. În timpul primilor patru ani de studiu cu Hinzpeter studiasem mai ales latina, matematica, istoria și geografia. Pe de altă parte învățasem cu multă plăcere și ușurință limba franceză și engleză. În acest timp avea loc și dezvoltarea mea corporală.

La a zecea aniversare a nașterii mele mi se hărăzi o mare bucurie. Fui admis în glorioasa armată prusiană. În ziua de 27 Ianuarie 1869, bunicul meu îmi acordă marea ordin al Vulturului Negru, ca și uniformă primului regiment de infanterie. Mă prezentați înaintea împăratului, care-mi semnala în importanță numirii mele printre ofițerii prusieni. Puțin după aceea trecui prima mea revistă, cu casca de grenadier în cap.

În timpul iernii 1869—1870, făcurăm un lung voiaj la Cannes, în sudul Franței, unde se găsea un mare număr de rude ale casei regale.

Am stat acolo patru luni și păstrez amintiri ferme cătoare.

La întoarcerea noastră în patrie, izbucni războiul franco-german. Îmi amintesc precis cum, într'o dimineață, în timp ce domnișoara Darcourt ne dădea tocmai lecțiunile de franceză, tatăl meu intră în odaie și adresându-se pro-

fesoarei noastre, îi zise emoționat: „Ah! Domnișoară, compatrioții d-tale și-au pierdut capul! Vor să ne facă război!” Văd și astăzi înaintea mea figura consternată a sărmanei franțuzoaice.

În 1873, pentru buna mea reușită la examen, căpătați o recompensă mare: aceea de a întovărăși pe părinții mei într'un voiaj care fu bogat în fapte pentru mine. Plecai la Viena, pentru deschiderea expoziției universale. Legai acolo o strânsă prietenie cu prințul imperial Rudolf, cu care făcui numeroase excursii în împrejurimile Vienei. Multe alte amintiri îmi rămăseră întipărite în urma întoarcerii mele acasă. Pastorul Heym, dela Friedenskirche din Potsdam, începu instrucțiunea mea definitivă în ce privește confirmarea.

Ziua confirmării mele fu pentru mine un mare eveniment moral. Solemnitatea avu loc în ziua de întâi Septembrie în Friedenskirche (Biserica Păcii) și avu o înfățișare cu totul impresionantă. Majoritatea membrilor casei regale era de față. Bunica mea, regina Angliei, se lăsase reprezentată prin principele de Galles, care, după ceremonie, veni să participe la cină, cu părinții mei și mine.

Cu aceste amintiri solemne și binecuvântate, se închiseră în forul meu interior, anii copilăriei mele.

BATRANUL IMPARAT ȘI AI LUI

Relațiile mele cu venerabila persoană a primului împărat german, care era bunicul meu, erau cu totul cordiale, din primele zile ale copilăriei mele și și până în penibilul moment când închise ochii pentru totdeauna. Îi purtam un profund respect, și mă îndreptam spre el cu dragoste.

Legături tandre mă uneau și de bunica mea, împărăteasa Augusta. Împărăteasa, care producea în general o impresie ceremonioasă și purta în sine, față de toți, ceva de protocolar și sever, era, în intimitate, și mai ales între patru ochi, caldă, cordială și plină de simpatie. Nu numai că m'a alintat deosebit și preferat, cum fac de obicei adevăratele bunici, dar ea s'a ocupat și de dezvoltarea mea intelectuală, în chipul cel mai oportun. Când profesorul Werder îmi dădea o lecție de literatură sau când făceam lectură, venea în sala de studii și asculta cu mare interes.

Când, după moartea soțului ei, îm-

părăteasa rămase la Berlin pentru a face totul cu putință spre a îndulci durata penibilă a celor 99 de zile, i-am fost profund recunoscător. N'am să uit niciodată că a fost pentru mine cea mai bună dintre bunice.

Din anturajul împăratului Wilhelm I. eram mai intim numai cu unica sa fiică, marea ducesă Louise. Era o femeie rară, profund religioasă, fermă în credința sa evanghelică, totuși foarte tolerantă. Din timpul copilăriei mele, ea arătase o mare afecțiune pentru mine; în ce mă privește o respectam mult și o țineam în curent cu toată dezvoltarea mea, cu toate lucrările și telurile mele.

Când încerc să descriu succint anturajul imediat al bătrânului împărat, îmi apar în fața ochilor mai întâi patru figuri proeminente de cari se va vorbi mereu când se va evoca figura împăratului Wilhelm cel Mare și alor săi. Aceștia sunt: Albedyll, Lehndorff, Radziwill și Wilmoroski.

Generalul von Albedyll era șeful cabinetului militar. Facultățile sale, pentru a ocupa acest post, erau remarcabile, căci buna sa înțelegere, memoria sa fidelă, înalta sa comprehensiune și capacitatea extraordinară de lucru, îl predestinau la această situație, plină de responsabilități, în armata prusiană.

Aghiotantul general conte Lehndorff descindea dintr-o veche familie a Prusiei orientale. Era o fire de o dispoziție minunată, cu înclinări spre sarcasm și observațiuni umoristice.

Wilmoroski era șeful cabinetului civil. Era un om al datoriei, tăcut și care trăia retras.

Cel din urmă din acest grup este marele aghiotant general, prințul Anton Radziwill, cu totul devotat bunicului meu.

Mai trebuiesc reamintite figurile impuneătoare ale marilor paladini Bismarck, Moltke și Roon, ai căror pași de uriași vor răsună timp de secole în istoria imperiului german.

LA GIMNAZIUL DIN CASSEL

Puțin timp după confirmațiunea mea, fui înștiințat că părinții mei hotărâseră să mă trimeată la gimnaziul din Cassel pentru a termina acolo instrucțiunea mea școlară și a prepara examenul de bacalaureat. Promotorul acestui plan era Hinzpeter. La Cassel învățai, urmând regulat cursurile, până în 1877, când avu loc examenul de bacalaureat. Aveam atunci optsprezece ani și, după legea casei noastre, deveneam major.

STUDEN LA BONN

În Octombrie 1877 pornii la drum pentru a mă duce să fac la Bonn, pe Rin studii de științe juridice și politice.

Am studiat în totul patru semestre la Bonn. Urmam cursuri de jurisprudență, economie națională și politică socială, și pe lângă asta, istoria, literatura germană, istoria artelor, filosofia, fizica și chimia. Dar pe lângă audierea cursurilor, îmi petreceam timpul făcând excursii, ducându-mă la bunica mea, împărăteasa Augusta, la Coblenca, sau la rudele mele dela Darnesatdt, unde jucam tennis, făceam partizi de vânatoare și de innot. În 1878 prințul imperial Rudolf veni pentru prima oară în vizită la bunicii mei, la Berlin. El făcu o excelentă impresie. Puțin timp după aceea, se produsese două execrabile tentative de asasinat asupra bunicului meu, una

de către Hôdel în Mai, alta luna următoare de către Nobiling, cari produsese peste tot o impresie penibilă.

EVENIMENTE ȘI AVENTURI (1880—1888)

Puțin timp după aceea mă prezentai la regiment la Potsdam pentru a reintra în serviciu. Căpătați din partea căpitanului misiunea de a instrui soldații recruți, pe cari îi prezentai în Martie 1880 cu un mare succes comandantului suprem al armatelor, în prezența tatălui meu. Fui înaintat la gradul de căpitan apoi la acela de șef de companie. De atunci datează cele mai frumoase amintiri ale mele.

În toamna anului 1883, fui însărcinat să transmit pe câmpul de manevră ordinele de cabinet cari conțineau înaintările și decorările. De atunci păstrez o amintire nostimă. Colonelul de Werder era un șef foarte agitat, pe care îl găseai pretutindeni și nicăeri, și care fusese încântat general. Numirea trebuia să i-o înmânez eu, dar nu-l găseam. În fine îl zării pe drumul mare galopând. Mă luai după el și îl urmării de aproape, până ce se întoarse furios către mine și mă întrebă răstit ce voiam dela el. După ce îi dădai hârtia ce conținea numirea și o ceti, mă întrebă mereu mâniat, cine eram. Îi răspunsei militărește: Ofițer de ordonanță al generalului-șef, prințul Wilhelm al Prusiei, nepotul regelui din partea căruia am onoare să vă transmit acest ordin de cabinet. Generalul rămase mut de surprindere, dar înainte de a-și veni în fire, eu dispărașem.

În 1885 fui încântat colonel și comandant al regimentului de huzari ai gărzii. Un an mai târziu din pricina unor dureri în urechi, trebuii să urmez o cură la Reichenhale. În Iulie 1888 sosi importanta hârtie albastră cu numirea mea ca general. Sase săptămâni după aceea bunicul meu închise ochii săi oboseți pentru totdeauna. Această pierdere, nu numai a bunicului, dar și a soldatului, fu imensă pentru mine!

În toamna anului 1885, împreună cu soția mea, întorsei vizita prințului Rudolf la Budapesta, cu ocazia expoziției naționale ungare.

Tot pe atunci primii din partea bunicului meu ordinul să mă duc la Sf. Petersburg, pentru a asista la serbările majoratului prințului moștenitor Nicolae II, și să-i dau ordinul Vulturului Negru. După ceremonie mai stătui ră-

teva săptămâni la Petrograd, iar mineața zilei de 23 Mai, ajunsei la cov. Păstrez amintirea puternică și ce o încercai în fața sicriului Ivan cel groznic. La 28 Mai era poiat la Berlin. Vizita următoare sia o făcu în 1886, când fui încăr misiuni politice. Totuși relațiunile tre Germania și Rusia nu erau de mare prietenestl.

CELE NOUAZECIȘINOUA DE ZILE

După moartea bunicului meu, pură preparativele pentru întoarcerea tatălui meu la castelul din Charlottenburg, care prin poziția sa era mai pice sănătății subrede a tatălui decât palatul situat în centrul Berlinului. Scena revederii cu tatăl meu și cele mai impresionante. Câtva timp restabili puțin în adăpostul castelului liniștit. Dar starea aceasta a impuțului era numai înșelătoare. La 24 Aprilie sosi la Charlottenberg regina Victoria cu fiica sa Beatrice și ginerele ei, țitul Heinrich von Battenberg. La fură invitate mai multe persoane din frunte ale Berlinului cari trebuiau să fie prezentate reginei.

O amintire adânc intristătoare trez dela defilarea, singura defilare care asistase ca împărat. Atunci gându-mi mâna plângând, îmi scriu o foaie de hârtie, căci vorbea cu tate: „Acestea sunt acum trupele: apoi alta: „Am fost mulțumit, am o mare bucurie“.

Curând după aceea tatăl meu se întoarse dela Charlottenburg la Potsdam și era născut și unde voia să și meară. La 13 Iunie veni în vizită la tatăl meu, regele Oscar al Suediei. Cei doi rani erau în bune răporturi de prietenie de multă vreme. Regele Oscar foarte impresionat de starea mișcărilor sănătății tatălui meu. A doua zi neață era în agonie. Alergarăm cu în jurul lui: mama mea și frații și surorile. El ne privi pentru ultima dată cu ochii săi albaștri și plini de tate, apoi căzu încet pe perna lui ferestrele larg deschise pătrundeau tecele păsărelelor, mirosul parfurilor florilor pe care le îngrijise cu atât de multe și intrau în cameră odată cu soarelui clar de Iunie, care cădea fața sa slăbită și răvășită de boala.

Pacinic și fără agonie, învinzându-l dela Königrätz și Wörth, al doilea război al nouului imperiu al Germaniei își dete suflul său, atât de nobil.

Edition Payot-P

O frumusețe care
durează toată viața

Acesta este privilegiul femeilor, pentru cari
întrebuințarea Cremei, Pudrei și Săpunului
Simon este o întinerire zilnică.

CRÈME SIMON
PARIS